

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет економіки та управління
Кафедра економічної теорії

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ЕКОНОМІЧНА АНАЛІТИКА»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

051 Економіка

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему «**АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ ДІЙ**
БЮРОКРАТІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ»

здобувача

Барвіцького Дениса Олеговича

(ПІБ, підпис)

Науковий керівник:

к.е.н., доц. Котенок А. Г.

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)

в.о. завідувача кафедри: д.е.н., професор Кириленко В.І.

(підпис)

Київ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет економіки та управління
Кафедра економічної теорії

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«ЕКОНОМІЧНА АНАЛІТИКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО	ЗАТВЕРДЖУЮ
Керівник проектної групи (гарант) освітньо-професійної програми «Економічна аналітика»	Завідувач кафедри міжнародної економіки

Микола ГАЛАБУРДА
(підпис)
« ____ » _____ 20 ____ р.

Володимир КИРИЛЕНКО
(підпис)
« ____ » _____ 20 ____ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Барвіцькому Денису Олеговичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

очної (денної) форми навчання
очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

**на тему: «АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ ДІЙ
БЮРОКРАТІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від «31» січня 2024 р. № 159-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ БЮРОКРАТІЇ ТА БЮРОКРАТИЧНОЇ РЕНТИ

(назва розділу)

Розділ 2 АНАЛІЗ ВИТРАТ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВПЛИВОМ БЮРОКРАТІЇ ТА БЮРОКРАТИЧНОЇ РЕНТИ В СФЕРІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

(назва розділу)

Розділ 3 ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕТОДИ КОРЕГУВАННЯ ВПЛИВУ БЮРОКРАТІЇ В БАНКІВСЬКІЙ ГАЛУЗІ

(назва розділу)

Об'єкт дослідження:	банківська система України
Предмет дослідження:	вплив бюрократії та бюрократичної ренти на ефективність функціонування банківської системи
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	розробка аналітичного інструментарію для оцінювання дії бюрократії в банківській сфері та визначення шляхів її оптимізації

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1

- Провести теоретичний аналіз поняття бюрократії та бюрократичної ренти, виявити основні теоретико-методологічні підходи до їх дослідження.
- Дослідити зміст банківської сфери та виявити причини виникнення бюрократичних процесів.
- Розробити методологію ідентифікації та оцінки витрат, пов'язаних з бюрократією в банківській сфері.

У розділі 2

- Оцінити стан банківської системи України, зокрема, дослідити основні показники діяльності державних та комерційних банків.
- Провести кількісну та якісну оцінку витрат, пов'язаних з бюрократією та бюрократичною рентою у національній банківській системі.
- Проаналізувати світові практики бюрократичного впливу на фінансову діяльність та визначити можливості їх застосування в Україні.

У розділі 3

- Вивчити роль інформаційних технологій у оптимізації впливу бюрократії в банківській галузі.
- Розглянути стратегії регулювання для зменшення бюрократичних обмежень в банківській сфері.
- Надати рекомендації щодо вдосконалення методологічних підходів до оцінювання та зменшення витрат, пов'язаних з бюрократією в банківській галузі.

Завдання підготував
науковий керівник

(підпис)

А.Г. Котенок

Завдання одержав
здобувач

(підпис)

Д.О. Барвіцький

« ____ » _____ 20 ____ р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 3 розділи, 70 сторінок, 3 таблиці, 4 рисунки, список використаних джерел зі 31 найменувань.

«АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ ДІЙ БЮРОКРАТІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ»

(назва кваліфікаційної бакалаврської роботи)

Об'єктом дослідження є банківська система України.

Предметом дослідження є вплив бюрократії та бюрократичної ренти на ефективність функціонування банківської системи.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи є розробка аналітичного інструментарію для оцінювання дії бюрократії в банківській сфері та визначення шляхів її оптимізації.

Для досягнення зазначеної мети поставлено і вирішено наступні завдання:

- Провести теоретичний аналіз поняття бюрократії та бюрократичної ренти, виявити основні теоретико-методологічні підходи до їх дослідження.
- Дослідити зміст банківської сфери та виявити причини виникнення бюрократичних процесів.
- Розробити методологію ідентифікації та оцінки витрат, пов'язаних з бюрократією в банківській сфері.
- Оцінити стан банківської системи України, зокрема, дослідити основні показники діяльності державних та комерційних банків.
- Провести кількісну та якісну оцінку витрат, пов'язаних з бюрократією та бюрократичною рентою у національній банківській системі.
- Проаналізувати світові практики бюрократичного впливу на фінансову діяльність та визначити можливості їх застосування в Україні.
- Вивчити роль інформаційних технологій у оптимізації впливу бюрократії в банківській галузі.
- Розглянути стратегії регулювання для зменшення бюрократичних обмежень в банківській сфері.
- Надати рекомендації щодо вдосконалення методологічних підходів до оцінювання та зменшення витрат, пов'язаних з бюрократією в банківській галузі.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання завдань дослідження були застосовані такі методи:

- Аналіз та синтез: Ці методи були використані для вивчення теоретичних аспектів бюрократії та бюрократичної ренти.
- Індукція та дедукція: Застосування індукції дозволило виявити загальні закономірності бюрократичних процесів у банківській сфері на основі конкретних випадків та даних. Метод дедукції допоміг перевірити гіпотези про вплив бюрократії на ефективність банківської системи, що дозволило сформулювати висновки та рекомендації.

- Порівняння та узагальнення: Ці методи були використані для аналізу світових практик впливу бюрократії на фінансову діяльність. Порівняння різних країн та їх підходів до регулювання банківської сфери дозволило виявити найефективніші методи боротьби з бюрократичними перешкодами.

- Статистичний аналіз: Метод статистичного аналізу застосовувався для оцінки економічних показників банківської системи України. За допомогою цього методу були зібрані та проаналізовані дані про витрати, пов'язані з бюрократією.

- Економіко-математичне моделювання: Використання економіко-математичних моделей дозволило створити прогностичні моделі розвитку банківської системи.

- Експертні оцінки: Метод експертних оцінок був застосований для збору якісної інформації від фахівців банківської сфери, регуляторів та науковців.

Таким чином, застосування вищезазначених методів дозволило отримати всебічну та обґрунтовану картину впливу бюрократії на банківську систему України та розробити рекомендації щодо її оптимізації.

Практичне значення отриманих результатів. Практичне значення отриманих результатів цієї кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає у можливості їх застосування для підвищення ефективності функціонування банківської системи України. Розроблений аналітичний інструментарій для оцінювання дії бюрократії дозволяє банкам і регуляторним органам ідентифікувати та мінімізувати витрати, пов'язані з надмірною бюрократією та бюрократичною рентою. Використання цих результатів сприятиме оптимізації управлінських процесів, зменшенню адміністративних витрат, підвищенню оперативності прийняття рішень та покращенню якості обслуговування клієнтів. Крім того, рекомендації щодо впровадження інформаційних технологій та стратегії регулювання можуть бути інтегровані в практику банків для покращення їх адаптивності до змін на ринку та підвищення конкурентоспроможності.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2024.

Рік захисту роботи: 2024.

Ключові слова: бюрократія, бюрократична рента, банківська система України, ефективність управління, адміністративні витрати, фінансова стабільність, інформаційні технології, регулювання, оптимізація процесів, конкурентоспроможність.

Відгук
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача освітньо-професійної програми «Економічна аналітика»
факультету економіки та управління
Барвіцького Дениса Олеговича

(прізвище, ініціали)

на тему: «Аналітичний інструментарій оцінювання дій бюрократії в банківській сфері»

(назва теми)

1. Актуальність теми: Тема кваліфікаційної бакалаврської роботи Дениса Барвіцького є надзвичайно актуальною, оскільки бюрократія значною мірою впливає на ефективність функціонування банківської системи. Дослідження впливу бюрократії та бюрократичної ренти дозволяє визначити шляхи оптимізації банківських процесів та підвищення їхньої ефективності, що є важливим для забезпечення фінансової стабільності та розвитку економіки України.
2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: Логічно побудована структура роботи, яка включає теоретичний аналіз, оцінку стану банківської системи та розробку рекомендацій щодо зменшення впливу бюрократії. Використання репрезентативного масиву джерел, що охоплюють як класичні, так і сучасні наукові дослідження з теми. Чітке визначення основних понять та авторська наукова позиція, що підкріплена критичним аналізом різних точок зору. Впровадження інформаційних технологій та інших сучасних методів у рекомендаціях для оптимізації банківських процесів.
3. Наявність самостійних розробок автора: Автором роботи розроблено методологію ідентифікації та оцінки витрат, пов'язаних з бюрократією в банківській сфері. Проведено кількісну та якісну оцінку витрат, пов'язаних з бюрократією, на основі аналізу даних про діяльність банків України. Запропоновано конкретні рекомендації щодо оптимізації банківських процесів, зокрема впровадження інформаційних технологій для зменшення бюрократичних перешкод.
4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: Теоретичні висновки роботи є важливими для глибшого розуміння впливу бюрократії на банківську систему. Практичні рекомендації можуть бути використані для підвищення ефективності управлінських рішень у банківській сфері, що сприятиме зниженню бюрократичних витрат та покращенню якості обслуговування клієнтів.
5. Наявність недоліків: Незначна кількість новітніх джерел (не старших за 3-5 років) у списку використаних джерел. Окремі недоліки в обґрунтуванні характеристик висунутих пропозицій та доказовій базі кваліфікаційної бакалаврської роботи.
6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: Кваліфікаційна бакалаврська робота Барвіцького Дениса Олеговича відповідає встановленим вимогам та демонструє високий рівень наукової та практичної значущості. Робота рекомендується до захисту перед екзаменаційною комісією. Оцінка письмової частини кваліфікаційної роботи 44 бали.

Науковий керівник: доцент кафедри економічної теорії, доц., к.е.н.

(посада, учене звання, науковий ступінь)

(підпис)

Котенок А.Г.

(прізвище, ініціали)

“ ___ ” _____ 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ БЮРОКРАТІЇ ТА БЮРОКРАТИЧНОЇ РЕНТИ.....	11
1.1. Теоретико-методологічні засади дослідження бюрократії та бюрократичної ренти	11
1.2. Зміст банківської сфери та виявлення причин виникнення бюрократичних процесів	17
1.3. Методологія ідентифікації та оцінки витрат, пов'язаних з бюрократією .	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИТРАТ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВПЛИВОМ БЮРОКРАТІЇ ТА БЮРОКРАТИЧНОЇ РЕНТИ В СФЕРІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	25
2.1 Оцінка стану банківської системи в Україні	25
2.2. Кількісна та якісна оцінка витрат, пов'язаних з бюрократією та бюрократичною рентою у національній банківській системі	32
2.3. Світові практики бюрократичного впливу на фінансову діяльність.....	40
РОЗДІЛ 3. ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕТОДИ КОРЕГУВАННЯ ВПЛИВУ БЮРОКРАТІЇ В БАНКІВСЬКІЙ ГАЛУЗІ	58
3.1. Інформаційні технології в оптимізації впливу бюрократії	58
3.2 Стратегії регулювання впливу бюрократії в банківській галузі	64
3.3 Рекомендації щодо оптимізації методологічних підходів до оцінювання вtrat, пов'язаних з бюрократією в банківській галузі.....	66
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна банківська система відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності та економічного розвитку. Проте ефективність її функціонування часто підривається бюрократичними процесами та явищем бюрократичної ренти. Надмірна ієрархія у багаторівневих структурах управління банків призводить до уповільнення прийняття рішень та збільшення витрат на адміністративний персонал. Це затягує процес кредитування, блокуючи реалізацію інноваційних проєктів та ускладнюючи адаптацію банківської системи до нових викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри обмежену кількість робіт, присвячених виключно проблемі бюрократії в банківській сфері, існують дослідження, що торкаються цієї теми в контексті ширших питань. Наприклад, Гудзь Ю.Ф. та Тузова К.О. у своїй роботі «Сучасні кризові явища в банківській системі України та шляхи їх подолання» досліджують негативний вплив надмірної бюрократизації на процес кредитування та інновації в банківській сфері. Також Балан О.С. та Буковський Д.А. у своїй публікації «Технологія blockchain в публічному управлінні» висвітлюють важливість збалансованої системи, яка поєднує бюрократичний контроль з гнучкістю та використанням інноваційних технологій.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є розробка аналітичного інструментарію для оцінювання дії бюрократії в банківській сфері та визначення шляхів її оптимізації.

Для досягнення цієї мети необхідно виконати наступні **завдання**:

- Провести теоретичний аналіз поняття бюрократії та бюрократичної ренти, виявити основні теоретико-методологічні підходи до їх дослідження.
- Дослідити зміст банківської сфери та виявити причини виникнення бюрократичних процесів.
- Розробити методологію ідентифікації та оцінки витрат, пов'язаних з бюрократією в банківській сфері.

- Оцінити стан банківської системи України, зокрема, дослідити основні показники діяльності державних та комерційних банків.
- Провести кількісну та якісну оцінку витрат, пов'язаних з бюрократією та бюрократичною рентою у національній банківській системі.
- Проаналізувати світові практики бюрократичного впливу на фінансову діяльність та визначити можливості їх застосування в Україні.
- Вивчити роль інформаційних технологій у оптимізації впливу бюрократії в банківській галузі.
- Розглянути стратегії регулювання для зменшення бюрократичних обмежень в банківській сфері.
- Надати рекомендації щодо вдосконалення методологічних підходів до оцінювання та зменшення витрат, пов'язаних з бюрократією в банківській галузі.

Об'єктом дослідження є банківська система України, яка складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України.

Предметом дослідження є вплив бюрократії та бюрократичної ренти на ефективність функціонування банківської системи.

Методи дослідження

Для досягнення мети та виконання завдань дослідження були застосовані такі методи:

- Аналіз та синтез: Ці методи були використані для вивчення теоретичних аспектів бюрократії та бюрократичної ренти.
- Індукція та дедукція: Застосування індукції дозволило виявити загальні закономірності бюрократичних процесів у банківській сфері на основі конкретних випадків та даних. Метод дедукції допоміг перевірити гіпотези про вплив бюрократії на ефективність банківської системи, що дозволило сформулювати висновки та рекомендації.
- Порівняння та узагальнення: Ці методи були використані для аналізу світових практик впливу бюрократії на фінансову діяльність. Порівняння різних країн та їх підходів до регулювання банківської сфери дозволило виявити найефективніші методи боротьби з бюрократичними перешкодами.

- **Статистичний аналіз:** Метод статистичного аналізу застосовувався для оцінки економічних показників банківської системи України. За допомогою цього методу були зібрані та проаналізовані дані про витрати, пов'язані з бюрократією.

- **Економіко-математичне моделювання:** Використання економіко-математичних моделей дозволило створити прогнозні моделі розвитку банківської системи.

- **Експертні оцінки:** Метод експертних оцінок був застосований для збору якісної інформації від фахівців банківської сфери, регуляторів та науковців. Таким чином, застосування вищезазначених методів дозволило отримати всебічну та обґрунтовану картину впливу бюрократії на банківську систему України та розробити рекомендації щодо її оптимізації.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Робота матиме як прикладне, так і теоретико-методичне значення, оскільки результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення управлінських рішень у банківській сфері, підвищення ефективності функціонування банків та зниження бюрократичних витрат.

Інформаційна база дослідження. Інформаційна база дослідження включає наукову літературу з питань економіки, банківської справи та державного управління, статистичні дані Національного банку України, законодавство України у сфері банківської діяльності та державного управління, а також власні дослідження та аналізи.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ БЮРОКРАТІЇ ТА БЮРОКРАТИЧНОЇ РЕНТИ

В даному розділі буде проведено ґрунтовне дослідження теоретичних засад аналізу бюрократії та бюрократичної ренти в контексті банківської сфери. Результатом даного розділу буде створення чіткої теоретичної бази для подальшого аналізу впливу бюрократії та бюрократичної ренти на банківську сферу України.

1.1 Теоретико-методологічні засади дослідження бюрократії та бюрократичної ренти

Проблема бюрократії в Україні є не достатньо вивченою, та такою, що підлягає детальному аналізу Термін «бюрократія» (від франц. «канцелярія» та грец. «влада») – це одна з форм здійснення владних повноважень в суспільстві, важливий елемент механізму та соціального регулювання. [2, с.36]

Бюрократія – це система управління, що характеризується чітко визначеною ієрархією, формалізованими процедурами та рутинізацією процесів. Вона відіграє важливу роль у функціонуванні держави та суспільства, забезпечуючи координацію дій різних органів влади та виконання ними своїх повноважень.

Існує безліч різних теоретичних підходів до вивчення бюрократії.

I. Класичний підхід (Макс Вебер)

Вебер не міг розглядати бюрократію як правлячий клас і обмежувався скоріше поглядом, що бюрократія завжди була інструментом у чийхось руках, завжди засобом і ніколи не була самоціллю.[3, с.401]

Основні положення:

- Бюрократія – це формальна ієрархія, що характеризується чіткими правилами та процедурами.
- Її мета – раціональне та ефективне управління.
- Бюрократичні системи відрізняються:
 - **Ієрархічною структурою:** влада розподіляється зверху вниз.
 - **Чітким розподілом повноважень:** кожен чиновник має чітко визначені обов'язки та відповідальність.
 - **Формалізованими процедурами:** всі дії та рішення регулюються правилами та інструкціями.
 - **Професіоналізмом:** чиновники повинні мати відповідну освіту та досвід.
- Бюрократія (буквально «влада конторських службовців») асоціювалася у М. Вебера з типом панування, заснованого не на традиційному шануванні, а на суворих і раціональних правилах легалістського (законом регульованого і контрольованого) характеру і призначення. [4, с.103]
 - a. **Переваги класичного підходу:**
 - Наголошує на раціональності та ефективності бюрократії.
 - Підкреслює важливість чітких правил та процедур для забезпечення узгодженості дій.
 - Визнає роль професіоналізму чиновників у досягненні цілей.
 - b. **Недоліки класичного підходу:**
 - Не враховує негативних наслідків бюрократії, таких як бюрократизм, формалізм та ригідність.
 - Не бере до уваги вплив людського фактора та політичних інтересів на функціонування бюрократії.
 - Не дає чітких рекомендацій щодо того, як можна покращити роботу бюрократичних систем.

Також варто зазначити що прихильники новітніх підходів до вивчення бюрократії, як от наприклад прихильники підходу «нового публічного менеджменту» розкритикували ідеї М. Вебера щодо бюрократії й висловилися за використання в державному управлінні стимулів і механізмів бізнес

менеджменту, який заміняв регламентацію конкуренцією, свободою й переконанням. [5, с.53]

II. Неовеберіанський підхід (Роберт Мертон)

Роберт Мертон був одним із перших дослідників, які розглянули дисфункції бюрократії з теоретичної точки зору. Його соціально-психологічний підхід підкреслює силу бюрократичних установок у заохоченні надмірно конформістського типу «бюрократичної особистості» (Merton, 1940). Деякі підопічні Мертона вказували на відповідні недоліки прототипних бюрократичних організацій, наприклад, ритуалізм і опір змінам (Blau, 1963), конфлікт між адміністрацією та працівниками (Gouldner, 1954), інституціоналізацію бюрократичних механізмів поза межами їхньої технічної цінності (Selznick, 1980). — хоча вони були більш агностичними щодо необхідного зв'язку між бюрократією та дисфункцією [6, с.8]

Основні положення:

- Мертон розвинув ідеї Вебера, визнаючи наявність дисфункцій бюрократії.
- Він виділив такі дисфункції:
 - **Бюрократизм:** сліпа прихильність до правил та процедур, навіть якщо вони стають неактуальними.
 - **Формалізм:** надмірне значення надається формальним аспектам роботи, а не її результатам.
 - **Ригідність:** нездатність бюрократичних систем швидко адаптуватися до нових умов.
 - **Відсутність особистої відповідальності:** чиновники не відчують відповідальності за результати роботи, оскільки вони захищені правилами та процедурами.
- Мертон вважав, що дисфункції бюрократії виникають через конфлікт між бюрократичними цінностями (ефективність, порядок) та людськими потребами (творчість, автономія).
 - a. **Переваги неовеберіанського підходу:**
 - Звертає увагу на негативні наслідки бюрократії.

- Пропонує пояснення виникнення бюрократичних дисфункцій.
- Визнає роль людського фактора у функціонуванні бюрократії.

b. Недоліки неовеберіанського підходу:

- Не дає чітких рекомендацій щодо того, як можна подолати бюрократичні дисфункції.
- Недостатньо досліджує вплив політичних інтересів на бюрократію.
- Не враховує можливість позитивного впливу бюрократії на суспільство.

III. Марксистський підхід (Карл Маркс)

Головний пункт очевидного конфлікту між неокласичними (або класичними) та марксистськими поглядами, що займає важливе місце в економіці розвитку, зосереджується навколо ідеї вигід від торгівлі та спеціалізації. Ліберальні економісти ніколи не втомлюються підкреслювати переваги добровільного обміну, заснованого на порівняльній перевазі (з відповідними уточненнями для навчання на практиці, зовнішніх ефектів, диверсифікації як страхівки від ринкових ризиків тощо) [7, с.2].

a. Основні положення:

- Маркс вважав, що бюрократія – це інструмент класового панування.
- Вона використовується правлячим класом для:
 - Контролю над трудящими.
 - Захисту своїх інтересів.
 - Збереження свого становища.
- Маркс стверджував, що бюрократія:
 - Неefективна та неекономна.
 - Відчужена від потреб трудящих.
 - Сприяє увічненню соціальної нерівності.

b. Переваги марксистського підходу:

- Розкриває зв'язок між бюрократією та соціальною нерівністю.
- Звертає увагу на політичну роль бюрократії.
- Виявляє негативний вплив бюрократії на розвиток суспільства.

c. Недоліки марксистського підходу:

- Занадто зосереджений на соціально-економічному аспекті та недооцінює інші фактори, що впливають на бюрократію.
- Не враховує можливість існування в межах бюрократії різних інтересів та конфліктів.
- Пропонує радикальні рішення (соціальна революція), які можуть бути непрактичними.

Важливо розуміти, що жоден з цих підходів не є вичерпним і жоден не дає остаточної відповіді на питання про сутність та роль бюрократії.

Сучасні підходи до дослідження бюрократії поєднують в собі:

- Елементи різних теоретичних підходів.
- Міждисциплінарні методи дослідження.
- Фокус на практичних проблемах бюрократії та пошуку шляхів їх вирішення.

Підсумовуючи можна сказати, що жоден з цих підходів не є вичерпним та не може дати остаточної відповіді на питання про сутність та роль бюрократії. Проте для всебічного аналізу впливу бюрократії в банківській сфері доцільно враховувати різні точки зору та використовувати різні методи дослідження.

Одним із негативних наслідків бюрократії є виникнення *бюрократичної ренти*.

Бюрократична рента – це вигода, яку отримують чиновники за рахунок використання свого службового становища. Вона може проявлятися у різних формах, таких як хабарі, зловживання владою, використання службової інформації в особистих цілях тощо. Її існування має згубний вплив на економічну ефективність та конкурентоспроможність.

Отримання приватної вигоди посадовцями через зловживання своїм положенням має в собі чимало негативних факторів:

Недоліки бюрократичної ренти:

- Неefективне розподіл ресурсів: Коли посадовці ставлять особисту вигоду вище за загальне добро, ресурси, призначені для проектів розвитку або соціальних програм, використовуються поза межами своїх цільових призначень,

що в свою чергу призводить до неправильного розподілу коштів, а вже це уповільнює економічний зріст та перешкоджає наданню необхідних послуг.

- Бар'єри для бізнесу: Бюрократична червона стрічка, часто підживлювана прагненням до ренти, створює перешкоди для входу або функціонування бізнесу на ринку. Зайві регуляції, довгі процеси отримання дозволів та необхідність у хабарі можуть заглушувати інновації, знижувати інвестиції та в кінцевому рахунку обмежувати конкуренцію.

- Порушення інвестиційного клімату: Система, порушена бюрократичною рентою, знімає бажання іноземних та внутрішніх інвесторів. Інвестори втрачають довіру через невизначеність та відсутність прозорості. Це уповільнює приплив капіталу, що є важливим для створення робочих місць та економічного зростання.

- Поле для корупції: Бюрократична рента сприяє створенню середовища, сприятливого для корупції. Посадовці можуть зловживати своїм становищем, щоб вимагати хабарі у обмін на підприємницьке обслуговування, створюючи нечесне поле для гри та підриваючи довіру громадськості до інституцій.

Для боротьби з бюрократичною рентою необхідно вживати комплексних заходів.

- Підвищення прозорості та відповідальності: Збільшення доступу громадськості до інформації уряду та процесів прийняття рішень висвітлює потенційні випадки пошуку ренти. Механізми громадянського контролю та незалежні аудити можуть додатково стримувати неправомірну поведінку.

- Оптимізація публічного управління: Спрощення регуляцій, автоматизація процесів та інвестування в технології можуть зменшити можливості посадовців експлуатувати бюрократичні складнощі для особистого збагачення.

- Підсилення громадянського суспільства: Активне громадянське суспільство діє як сторож, тримаючи владу відповідальною за свої дії. Надання громадянам доступу до інформації та свободи висловлення дозволяє їм викривати корупційні практики та виступати за реформи.

- Конкурентна державна служба: Впровадження меритократичних практик прийому на роботу та конкурентоспроможних зарплат у секторі державної служби повертає кваліфікованих та етичних особистостей. Це стримує посадовців від використання пошуку ренти для доповнення свого доходу.

Для дослідження бюрократії та бюрократичної ренти в банківській сфері можуть бути використані різні методи дослідження до прикладу:

- Аналіз літератури
- Аналіз нормативно-правової бази
- Статистичний аналіз
- Соціологічні дослідження
- Порівняльний аналіз

1.2 Зміст банківської сфери та виявлення причин виникнення бюрократичних процесів

Банківська сфера, опорний камінь сучасної економіки, охоплює широкий спектр діяльності та функцій, які забезпечують фінансову стабільність та економічний зріст. Розуміння її змісту потребує заглиблення у основні послуги, що пропонуються банками, учасників, які в них задіяні, та складних взаємозв'язків, що їх об'єднують.

За своєю суттю, банківський сектор охоплює низку основних функцій:

Приймання депозитів: Банки виступають як сховища для громадських заощаджень. Фізичні особи та підприємства довіряють свої гроші банкам, які в свою чергу об'єднують ці ресурси для цілей кредитування. Це сприяє потоку коштів в економіці, з'єднуючи тих, у кого є надлишкові заощадження, з тими, хто шукає інвестиційний капітал.

Кредитування: Суть бізнесу банку полягає у його кредитних операціях. Банки використовують здепоновані кошти для надання кредитів фізичним особам, підприємствам та навіть урядам. Ці кредити фінансують різноманітні підприємства, від покупки житла або створення бізнесу до фінансування інфраструктурних проектів та державних витрат. Шляхом полегшення створення кредиту банки відіграють важливу роль у стимулюванні економічної діяльності.

Обробка платежів: Банки виступають посередниками у великому ряді платіжних транзакцій. Це включає обробку електронних переказів, обробку чеків, кліринг операцій з кредитними картками та забезпечення онлайн-платежів. Ці послуги забезпечують плавний рух грошей в економіці та підґрунтя сучасної комерції.

Фінансова посередництво: Банки виступають як мости між зберігачами та позичальниками. Вони оцінюють кредитоспроможність позичальників, пом'якшуючи ризик для депозитаріїв. Крім того, банки можуть пропонувати фінансові продукти, які перетворюють заощадження в інвестиції, враховуючи різні ризикові апетити та фінансові цілі.

Управління капіталом: Чимало банків пропонують послуги управління багатством, допомагаючи фізичним особам та установам у керуванні їхніми інвестиційними портфелями. Це включає розподіл активів, управління ризиками, планування оподаткування та спадщини.

Учасниками банківської сфери виступають:

Комерційні банки: Найбільш відомий тип банку, який пропонує широкий спектр послуг для фізичних осіб та підприємств. Вони приймають депозити, надають кредити, обробляють платежі та пропонують рішення управління багатством.

Інвестиційні банки: Ці установи спеціалізуються на сприянні великомасштабних фінансових транзакціях, таких як злиття та поглинання, початкові публічні пропозиції акцій (ІРО), випуск корпоративних облігацій. Вони також відіграють значну роль у торгівлі цінними паперами та управлінні фінансовими нагромадженнями для осіб та установ – власників капіталу.

Центральні банки: Заклади, підтримані урядом, є основою фінансової системи. Вони відповідають за формування монетарної політики, управління процентними ставками, емісію національної валюти та регулювання комерційних банків.

Небанківські фінансові установи (НБФУ): Ця категорія включає різноманітну групу фінансових установ, які пропонують спеціалізовані послуги, такі як кредитні спілки, страхові компанії, хедж-фонди та фірми приватного капіталу. Хоча ці установи технічно не є банками, НБФУ відіграють доповнюючу роль у фінансовому ландшафті.

Вище перераховані учасники банківської сфери не є ізольованими суб'єктами. Вони взаємодіють та співпрацюють у складній мережі взаємозв'язків. Комерційні банки, наприклад, можуть використовувати кредитні лінії від центральних банків для задоволення своїх потреб у ліквідності. Інвестиційні банки часто співпрацюють з комерційними банками для організації випусків цінних паперів. НБФУ можуть встановлювати партнерські відносини з банками для пропозиції пакетних фінансових продуктів клієнтам. Ця складна мережа взаємодій забезпечує плавне функціонування фінансової системи та сприяє потоку коштів в економіці.

Зміст банківської сфери виходить за рамки основних функцій та учасників, зазначених вище. Технологічні досягнення породили появу компаній FinTech (фінансові технології), які руйнують традиційні банківські моделі. Ці компанії пропонують інноваційні фінансові послуги через онлайн- та мобільні платформи, часто за більш низькі витрати та з більшою зручністю. «Може здаватися що входження фінтех-фірм у ринкові ніші сповнене значних перешкод, таких як висока вартість капіталу та невизначеність щодо їхньої здатності, як новачків у галузі, вести фінансовий бізнес. Проте на практиці, навпаки, технологічні гіганти мають доступ до вже існуючих мереж клієнтів і впізнаваність бренду, що в поєднанні з міцним фінансовим становищем і доступом до недорогого капіталу може дозволити їм дуже швидко досягти масштабу деяких банківських операцій. Крім того, ці гравці можуть використовувати більший обсяг інформації, якою вони володіють, про

вподобання та поведінку споживачів завдяки накопиченню даних і можливостям передових технологій. [8]

Отож, щодо значення банківської сфери можна дійти висновку, що «внесок фінансових установ у досягнення сталого розвитку є величезним, оскільки вони діють як посередники між компаніями та людьми з надлишком і дефіцитом капіталу; дослідно-конструкторська діяльність, попит і пропозиція страхування; і вони контролюють ризики та проекти своїх партнерів [9]

Банківська сфера – динамічний та постійно змінний ландшафт. Розуміння її змісту потребує не лише ознайомленості з основними функціями та учасниками, а й усвідомлення емерджентних тенденцій та інновацій, які постійно перетворюють фінансовий світ.

Виявлення причин бюрократичних процесів у банківській сфері Бюрократія з її рівнями ієрархії, правил і процедур є властивістю банківської сфери. Хоча певний рівень структури необхідний, надмірна бюрократія може перешкоджати ефективності, інноваціям і, зрештою, здатності сектора ефективно обслуговувати своїх клієнтів і економіку в цілому.

1. Такі наслідки і є показниками бюрократичної системи. Тут вона виступає як системи організованої безвідповідальності, бо в ній ніхто насправді ні за що не відповідає. [10, с.191]

До всього вищесказаного призводять конкретні процеси, а саме:

I. Регулювання та відповідність

Складний нормативно-правовий ландшафт: наслідки фінансових криз часто призводять до сплеску нормативних актів, спрямованих на запобігання майбутнім потрясінням. Незважаючи на добрі наміри, ці правила можуть стати надто складними, що призведе до тривалих бюрократичних процесів. Банки повинні виділяти значні ресурси для відповідності, тлумачення правил і оформлення документів.

Страх покарань: загроза штрафів або регулятивних санкцій за недотримання вимог заохочує у банках культуру ухилення від ризику. Такі побоювання часто спонукають до суворого дотримання процедур, навіть якщо

вони стають застарілими або неефективними, уповільнюючи процес прийняття рішень і обмежуючи гнучкість.

II. Організаційні структури та успадковані системи

Ієрархічні структури: традиційна банківська модель побудована навколо ієрархічної структури з кількома рівнями затвердження та прийняття рішень. І так як така система створює певні ланки, деякі з них обов'язково будуть слабшими за інші, що, в свою чергу і призводить до затримок. Оскільки навіть незначні дії можуть потребувати підтвердження з боку вищих за ієрархією відділів.

Застарілі процеси: багато банків покладаються на застарілі системи та процеси, розроблені десятиліття тому. Такі системи можуть бути не оптимізовані для ефективних дій чи адаптації в сучасному швидкоплинному середовищі. Ручні процеси, паперова документація та відсутність автоматизації сприяють бюрократичному роздуванню.

Опір змінам: культура, яка цінує стабільність і прецедент над інноваціями, може увічнити застарілі та громіздкі процедури. Співробітники можуть не наважуватися пропонувати зміни, побоюючись зривів або збільшення робочого навантаження.

III. Управління ризиками та внутрішній контроль

Уникнення ризику: банківська галузь за своєю суттю чутлива до ризику. Необхідність захистити кошти вкладників і підтримувати фінансову стабільність наміри безперечно правильні, проте намагання дотримання таких стандартів, в деяких випадках, призведе до надмірного акценту на внутрішньому контролі та процедурах зменшення ризиків. Хоч і такі процеси не доцільно повністю зупиняти, все ж вони можуть призвести до поширення бюрократичних стримувань і протипаг.

Подібні засоби контролю: різні відділи всередині банку можуть запровадити власні засоби контролю та звітності щодо тих самих або подібних ризиків. Такий надмірний контроль породжує непотрібну паперову роботу та як результат затримки.

IV. Зовнішній тиск

Політичне втручання: державне втручання в банківський сектор, часто зумовлене короткостроковими політичними чи соціальними міркуваннями, може створити додаткові верстви бюрократії. Банки можуть бути зобов'язані дотримуватися неефективних або нерелевантних процедур для виконання політично мотивованих директив.

V. Людський елемент

Відсутність стимулів для ефективності: працівники банківської системи можуть віддавати перевагу дотриманню правил, а не пошуку ефективних рішень. Якщо інновації та ініціатива не винагороджуються належним чином, стагнація та прихильність до неефективних процесів можуть зберегтися.

Особистий інтерес/пошук ренти: у певних умовах деякі особи в бюрократичному апараті можуть використовувати складні процедури та нормативні лазівки для особистої вигоди. Це сприяє явищу бюрократичної ренти, що ще більше заважає ефективності та прозорості.

Зрештою ці фактори сприяють збільшенню витрат, уповільненню процесу прийняття рішень і зниженню здатності адаптуватися до мінливих ринкових умов. Клієнти можуть відчувати розчарування через тривалий час очікування, складні процеси подання заяв і відсутність персоналізованого обслуговування. Отож, надмірна бюрократія в банківській сфері гальмує інновації, послаблює конкурентоспроможність і підриває довіру між фінансовими установами та економікою в цілому.

1.3 Методологія ідентифікації та оцінки витрат, пов'язаних з бюрократією

Бюрократія, з її багаторівневою структурою, правилами та процедурами, є невід'ємною частиною багатьох організацій, включаючи банківську сферу.

Бюрократія – це не просто необхідне зло; вона є необхідним благом. Це єдиний спосіб організації широкомасштабної діяльності в складному суспільстві. [11, с.459]

Проте її надмірний вплив може призвести до значних витрат, як прямих, так і непрямих.

Для розуміння та керування бюрократичними витратами, важливо мати чітку методологію для їх ідентифікації та оцінки. Ця методологія повинна охоплювати кілька ключових етапів:

I. Визначення бюрократичних процесів:

- Ідентифікація бюрократичних процедур: Першим кроком є визначення та чітке окреслення бюрократичних процесів, які існують в організації. Це може включати аналіз внутрішніх правил, процедур, інструкцій та форм.
- Картування бюрократичних потоків: Створення візуальних схем або діаграм, які відображають потік інформації, завдань та прийняття рішень протягом бюрократичних процесів. Це допоможе у виявленні дублювання, затримок та зайвих етапів.

II. Визначення витрат, пов'язаних з бюрократією:

- Прямі витрати: Прямі витрати, пов'язані з бюрократією, включають заробітну плату працівників, які займаються виконанням бюрократичних завдань, а також витрати на матеріали, канцелярські товари та інші ресурси, необхідні для цих завдань.
- Непрямі витрати: Непрямі витрати більш складні для оцінки, але можуть бути значними. До них належать втрачений час та продуктивність, втрачені можливості, зниження морального духу працівників та шкода для репутації організації.

III. Кількісна оцінка витрат:

Для кількісної оцінки витрат, пов'язаних з бюрократією, можна використовувати різні методи:

- Аналіз часу: Вимірювання часу, який витрачають працівники на виконання бюрократичних завдань.

- Аналіз витрат на діяльність: Визначення та оцінка ресурсів, що використовуються для бюрократичних завдань.
- Опитування та інтерв'ю: Збір інформації про те, як бюрократія впливає на працівників, клієнтів та інші зацікавлені сторони.
- Аналіз даних: Використання даних про продуктивність, втрати та скарги для оцінки впливу бюрократії.

IV. Аналіз та інтерпретація результатів:

- Порівняння витрат: Порівняння витрат, пов'язаних з бюрократією, з потенційними вигодами від зменшення бюрократії.
- Визначення пріоритетів: Визначення найбільш проблемних бюрократичних процесів, які потребують вдосконалення.
- Розробка рекомендацій: Розробка рекомендацій щодо того, як можна зменшити бюрократію та оптимізувати процеси.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВИТРАТ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВПЛИВОМ БЮРОКРАТІЇ ТА БЮРОКРАТИЧНОЇ РЕНТИ В СФЕРІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У другому розділі досліджено вплив бюрократії та бюрократичної ренти на банківську сферу України. Зокрема, буде проаналізовано, як бюрократичні процеси та практики призводять до додаткових витрат для банків, їхніх клієнтів та економіки в цілому.

2.1 Оцінка стану банківської системи в Україні

Банківська система України зазнала значних трансформацій протягом останніх років, стикаючись з викликами політичної нестабільності, економічної кризи та пандемії COVID-19. Проте, незважаючи на ці виклики, сектор продемонстрував стійкість та здатність до адаптації. Основні показники стану банківської системи на прикладі державних банків [12].

Ключові показники діяльності державних банків, станом на 01.10.2023

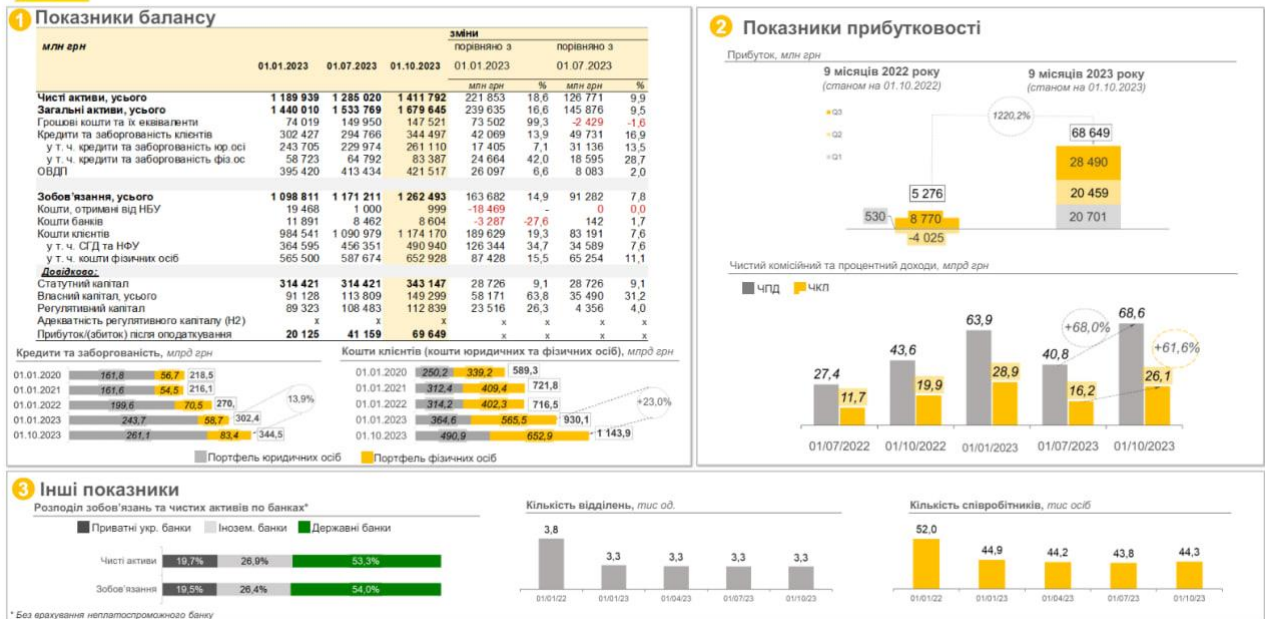

Рисунок 2.1 – Ключові показники діяльності державних банків, станом на 01.10.2023 [12].

Згідно з графіком (рис. 2.1), ключові показники діяльності державних банків України станом на 01.10.2023 року свідчать про стійке зростання та покращення фінансового стану банківського сектору.

Як видно з вищенаведених даних за 9 місяців 2023 року загальні активи державних банків зросли на 21,3% порівняно з початком року, до 1 679 645 млн грн. Це свідчить про динамічний розвиток банківського сектору та збільшення його ресурсної бази.

Чисті активи, які відображають власний капітал банку та його зобов'язання перед клієнтами, відповідно зросли за 9 місяців 2023 року на 18,6%, до 1 411 792 млн грн, що свідчить про покращення фінансової стійкості державних банків.

Щодо загальних кредитів та заборгованості, то за 9 місяців 2023 року їх обсяг, наданий державними банками, зріс на 13,9% порівняно з початком року, до 420 69 млн грн. Тут, на мою думку, можна сказати про активне кредитування економіки та підтримку державними банками реального сектору.

Зобов'язання державних банків за 9 місяців 2023 року зросли на 14,9% до 1 262 493 млн грн. Це пов'язано з, зокрема, із зростанням обсягів депозитів.

Прибутковість згідно даних також має позитивну динаміку.

Прибуток державних банків за 9 місяців 2023 року істотно зріс порівняно з аналогічним періодом 2022 року, до 69 649 млн грн, що є наслідком про покращення ефективності діяльності та рентабельності банківського сектору.

Кількість відділень державних банків за 9 місяців 2023 року залишилася незмінною порівняно з початком року, і складає 3 612.

Відповідно не спостерігається за звітний період розширення штату. Кількість співробітників державних банків за 9 місяців 2023 року не змінилася, і складає 52 000 осіб.

Отже, як вже і було зазначено, за наявними даними можна чітко простежити стійку тенденцію до зростання та покращення фінансових показників банківської системи України. Цей позитивний тренд свідчить про загальну стійкість та надійність банківського сектору країни, а також очевидним є факт залучення інвестицій в економіку.

Розглянемо показники загального стану банківської системи України

I. Кількість діючих банків та структура власності:

Загальна кількість діючих банків: 63

З них кількість банків з іноземним капіталом: 26

кількість банків зі 100% іноземним капіталом: 19

Що ж до динаміки, то кількість банків, не зважаючи на, здавалося б, не сприятливі умови, не зазнала значних змін. Таке явище є підтвердженням стійкого економічного фундаменту, як конкретної системи так і економіки в цілому

II. Активи:

Загальні активи банківської системи зросли з 2 902 123 млн грн до 2 918 498 млн грн, що вказує на невелике зростання банківського сектору.

Частка активів в іноземній валюті становить 28.6% (стабільно), що свідчить про певну залежність від валютних ризиків.

Кредити надані клієнтам зросли з 1 020 090 млн грн до 1 022 565 млн грн., що є порівняно незначним зростанням, і на відміну від загального параметру заборгованості, незначне коливання динаміки даного параметру є швидше

позитивним явищем, оскільки вказує на економічну стабільність окремих клієнтів.

Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції становлять 1 409 261 млн грн та 1 411 513 млн грн відповідно, що демонструє значну частку вкладень в цінні папери, і в цьому випадку, як і в попередньому, не можна сказати про значні зміни.

III. Пасиви:

Зобов'язання банків зросли з 2 588 463 млн грн до 2 598 215 млн грн, що відповідає зростанню активів.

Кошти суб'єктів господарювання зросли з 1 243 306 млн грн до 1 259 628 млн грн, що свідчить про зростання депозитів юридичних осіб.

Кошти фізичних осіб зросли з 1 055 331 млн грн до 1 071 374 млн грн, демонструючи зростання довіри населення до банків.

IV. Прибутковість:

Рентабельність активів (ROA) за вказаний період знизилась з 6,88% до 5,33%, що може свідчити про зниження ефективності використання активів.

Рентабельність капіталу (ROE) знизилась з 65,90% до 49,95%, що вказує на зниження прибутковості власного капіталу банків.

Проаналізувавши вищезазначені параметри та їх динаміку можемо зробити наступні висновки.

Банківський сектор України демонструє стабільність за кількістю учасників та структурою власності. Спостерігається невелике зростання активів та зобов'язань, а також зростання депозитів як юридичних, так і фізичних осіб. Проте, зниження показників прибутковості (ROA та ROE), на мою думку, є показником певних проблем розвитку банків, пов'язаних скоріше за все з важкою геополітичною ситуацією. [13]

Окремо вплив на банківську систему має НБУ, який може стримувати кризу завдяки продуманій політиці або, навпаки, посилювати. [14]

Отже щоб проаналізувати ризики з якими стикається банкова система, я використав матеріал дискусії членів комітету з монетарної політики, що

відбулася 24 квітня 2024 року [15]. В результаті я вивів декілька цікавих тез; вони, на мій погляд, найбільш точно передають проблемні зони сектору.

I. Зовнішнє фінансування та бюджетні потреби:

Залежність банківської системи України від міжнародної допомоги. Як зазначається в дискусії, «ризик недоотримання зовнішнього фінансування у 2024 році суттєво знизився, і Україна може розраховувати на близько 38 млрд дол. США від міжнародних партнерів» [15]. Однак, залежність від зовнішнього фінансування створює певну вразливість для банківської системи, оскільки затримки або зменшення обсягів допомоги як правило згубно впливають на валютний ринок та макрофінансову стабільність.

Ймовірність виникнення додаткових бюджетних потреб у банківській сфері. Навіть за умов достатнього зовнішнього фінансування, існує ризик виникнення додаткових бюджетних потреб, пов'язаних з військовими діями та відновленням економіки. Це неминуче призведе до збільшення державного боргу та тиску на фінансову систему.

II. Інфляція та інфляційні очікування:

Сприятливі інфляційні тенденції. «Інфляційна динаміка залишається помітно кращою, ніж очікував НБУ. В березні споживча інфляція сповільнилася до 3,2% у річному вимірі» [15] – це позитивна тенденція, що сприяє макрофінансовій стабільності.

Ризик прискорення інфляції. Учасники дискусії зазначають, що «прогнозоване пришвидшення інфляції в другому півріччі 2024 р.» [15] може стати викликом для банківської системи, оскільки це може вплинути на інфляційні очікування та створити тиск на валютний курс.

III. Валютний ринок та валютні обмеження:

Контрольована ситуація на валютному ринку. Завдяки режиму керованої гнучкості та заходам з посилення валютного нагляду, НБУ вдається підтримувати відносну стабільність на валютному ринку.

Валютна лібералізація та її вплив. НБУ планує поступово пом'якшувати валютні обмеження, що може призвести до додаткового тиску на валютний

ринок та міжнародні резерви, проте також не можна однозначно сказати чи є таке рішення хибним.

IV. Кредитування та економічне відновлення:

Низький рівень кредитування. «Подальше зниження облікової ставки підтримає розвиток кредитування та відновлення економіки». Низький рівень кредитування є одним з факторів, що стримують економічне відновлення.

Невизначеність щодо темпів економічного зростання. "Економічне зростання цього року відповідно до оновленого макропрогнозу буде стриманішим" [15] - це створює невизначеність для банківської системи та ускладнює планування.

V. Військові ризики та енергетична безпека:

Вплив війни на економіку. «Нові масштабні руйнування росіянами енергетичної інфраструктури України» [15] – це суттєвий ризик для економіки та банківської системи.

Невизначеність щодо тривалості та інтенсивності війни. Військові ризики створюють значну невизначеність для банківської системи та ускладнюють довгострокове планування. [15]

Які ж перспективи розвитку банківської системи України та шляхи до її відновлення можна очікувати?

Інфляційний звіт Національного банку України за січень 2023 року окреслює перспективи розвитку банківської системи в контексті загальноекономічного прогнозу. Незважаючи на поточні виклики, пов'язані з війною та економічною нестабільністю, звіт дає підстави для оптимізму щодо майбутнього банківського сектору. Окреслимо коротко основні пункти подальшого розвитку банківської сфери в Україні.

I. Зниження інфляції та стабілізація цін:

Прогнозується зниження темпів інфляції: «У 2023 році інфляція сповільниться до 18,7%, а в наступні роки ціновий тиск послабиться завдяки зниженню безпекових ризиків... У результаті інфляція сповільниться до 10,4% у 2024 році та до 6,7% у 2025 році.»

Очікується стабілізація цін: «Зростання цін на більшість товарів та послуг споживчого набору сповільниться до однознакового рівня.»

Зниження інфляції та стабілізація цін створюють сприятливі умови для розвитку банківського сектору, оскільки це сприяє підвищенню довіри до фінансової системи та стимулює заощадження та інвестиції.

II. Економічне відновлення та зростання:

Поступово, але все таки відбувається поживлення економічної активності: «У 2024-2025 роках економіка відновлюватиметься завдяки зниженню безпекових ризиків... За оцінками НБУ, у 2024 році економіка зросте на 4,1%, а у 2025 році – ще на 6,4%.»

Прогнозується також покращення споживчих та ділових настроїв. Адже зниження безпекових ризиків сприятиме покращенню настроїв споживачів та бізнесу, що стимулюватиме економічну активність.

Економічне відновлення та зростання створюють можливості для розширення кредитування та розвитку нових банківських продуктів і послуг.

III. Фінансова стабільність та підтримка міжнародних партнерів:

Планується збереження макрофінансової стабільності. «Національному банку вдалося зберегти контроль за динамікою цін» – це важлива передумова для розвитку банківського сектору.

Очікування щодо міжнародної допомоги. «Світова підтримка... відіграватиме ключову роль у покритті бюджетних потреб, а також дасть змогу підтримувати міжнародні резерви на достатньо високому рівні.»

Підтримка міжнародних партнерів сприяє забезпеченню фінансової стабільності та створює додаткові можливості для розвитку банківської системи.

IV. Пом'якшення монетарної політики та розвиток фінансових ринків:

Прогноз на зниження облікової ставки. «Національний банк прогнозує... зниження облікової ставки» – це сприятиме здешевленню кредитних ресурсів та стимулюватиме економічну активність.

Розвиток ринку державних цінних паперів: «...спільні дії НБУ та уряду з активізації ринку внутрішніх державних боргових запозичень» – це сприятиме розвитку фінансових ринків та створить додаткові можливості для інвестування.

V. Адаптація до нових умов та інновації:

Спостерігається високий рівень адаптивності бізнесу та населення. «Бізнес і населення продемонстрували високий рівень адаптивності у 2022 році.»

Втілення інновації у фінансовому секторі. Розвиток цифрових технологій та фінтех-індустрії створює можливості для інновацій у банківському секторі.

Тому, виходячи з прогнозів функціонування банківської сфери в Україні можемо зробити наступні висновки.

Перспективи розвитку банківської системи України тісно пов'язані з загальноекономічною ситуацією та успіхами у відновленні країни. Зниження інфляції, економічне зростання, фінансова стабільність та підтримка міжнародних партнерів створюють сприятливі умови для розвитку банківського сектору. Важливою складовою успіху буде адаптація до нових умов, розвиток фінансових ринків та інновації у фінансовому секторі. [16]

2.2 Кількісна та якісна оцінка витрат, пов'язаних з бюрократією та бюрократичною рентою у національній банківській системі

Як вже було зазначено бюрократія та бюрократична рента є значними проблемами, які негативно впливають на ефективність та конкурентоспроможність банківської системи. Їхній вплив проявляється у різноманітних формах, призводячи до значних витрат як для самих банків, так і для їхніх клієнтів та економіки в цілому.

Розглянемо шляхи впливу бюрократії на банківську систему через прямі та непрямі витрати та до чого призводить їх збільшення.

До **прямих витрат** можемо віднести адміністративні, витрати на комплаєнс та регулювання.

- Адміністративні витрати - збільшення витрат на зарплату, канцелярські товари, оренду приміщень та інші адміністративні потреби, пов'язані з бюрократичними процедурами.

- Витрати на задоволення скарг -збільшення витрат на дотримання вимог регуляторів, включаючи залучення юристів, аудиторів та інших фахівців.
- Витрати на регулювання -спрямування значних ресурсів на виконання вимог регуляторів, що може відволікати від основної діяльності банку.

Непрямі витрати впливають на банківську систему опосередковано. До них можемо віднести:

- Втрата часу та продуктивності: Працівники банків змушені витрачати значний час на виконання бюрократичних завдань, що призводить до зниження їхньої продуктивності та ефективності.
- Втрата можливостей: Бюрократія може затримувати або перешкоджати прийняттю важливих рішень, що може призвести до втрати можливостей для розвитку та інновацій.
- Підвищення ризиків: Бюрократичні процедури можуть призвести до збільшення ризиків, наприклад, через затримки з обробкою платежів або неякісну оцінку кредитних ризиків.
- Погіршення досвіду клієнтів: Бюрократія може призвести до подовження часу очікування, ускладнення отримання послуг та загального зниження якості обслуговування клієнтів.
- Зниження довіри до банківської системи: Зайва бюрократія може призвести до зниження довіри до банківської системи з боку клієнтів та інвесторів.

Негативно на функціонування банківської системи впливає та ж **бюрократична рента**.

- Зловживання владою: Бюрократичні процедури можуть створювати можливості для зловживання владою та корупції, коли чиновники використовують свій вплив для отримання особистої вигоди.
- Неefективне використання ресурсів: Бюрократична рента може призвести до неефективного використання ресурсів банківської системи, оскільки чиновники можуть бути мотивовані витрачати ресурси нераціонально.

- Підвищення вартості послуг: Бюрократична рента може призвести до підвищення вартості банківських послуг для клієнтів, оскільки банки можуть перекласти свої витрати на них.

Розглянемо життєві ситуації, що викликають витрати бюрократії:

- Відкриття рахунку: Клієнти банків можуть витрачати багато часу та нервів на збирання необхідних документів, заповнення форм та проходження різних етапів процедури відкриття рахунку.

- Отримання кредиту: Бюрократичні процедури при отриманні кредиту можуть бути складними та тривалими, що може затримувати важливі рішення клієнтів, наприклад, купівлю житла або розвиток бізнесу.

- Здійснення транзакцій: Зайва бюрократія може ускладнювати та затримувати здійснення простих транзакцій, таких як перекази коштів або оплата послуг.

- Оскарження помилок: Клієнти банків можуть стикатися з бюрократичними перешкодами при оскарженні помилок у своїх рахунках або оскарженні штрафних санкцій.

Підсумовуючи скажу, що бюрократія та бюрократична рента є значними проблемами, які негативно впливають на банківську систему України. Їхній вплив проявляється в збільшенні витрат, зниженні продуктивності, уповільненні інновацій, погіршенні досвіду клієнтів та загальному зниженні конкурентоспроможності банківської системи. Тому вирішення проблем бюрократії та бюрократичної ренти є важливим завданням для розвитку української економіки та забезпечення здорової фінансової системи.

Далі, для детального дослідження та оцінки витрат бюрократії та бюрократичної ренти в українській банківській системі, варто розглянути методи вивчення, аналізу та моніторингу, що можуть бути використанні.

Кількісні методи:

- Вимірювання часу, який витрачають працівники банків та їх клієнти на виконання бюрократичних завдань, є ключовим аспектом оцінки кількісних витрат. Розглянемо це на прикладі оплати комунальних послуг:

Традиційний процес:

Для оплати комунальних послуг, на початку клієнту потрібно фізично прийти у відділення банку, що вже зв'язано з ризиком потрапити в чергу, і даремно витратити час. Після очікування своєї черги, клієнт повинен заповнити платіжне доручення, вказавши всі реквізити та суми платежів. Це вимагає уважності та може зайняти додатковий час. Наступний крок - взаємодія з касиром. Касир перевіряє правильність заповнення документів, приймає гроші та здійснює платіж. Після успішного проведення платежу, клієнт отримує квитанцію про оплату, яка є підтвердженням виконаної операції.

Весь цей процес може зайняти від 30 хвилин до кількох годин, залежно від завантаженості відділення банку та складності платежів.

Оплата через мобільний банкінг (на прикладі «Мій Ощад»):

Клієнт відкриває мобільний додаток «Мій Ощад» та авторизується за допомогою паролю або біометричних даних (відбиток пальця, розпізнавання обличчя). У головному меню застосунку, клієнт обирає опцію «Оплата комунальних послуг». Застосунок автоматично підтягує реквізити постачальників послуг, що значно спрощує процес. Клієнту залишається лише ввести суму платежу для кожної послуги. Після перевірки введених даних, клієнт підтверджує платіж за допомогою паролю або біометричних даних. Електронна квитанція про оплату автоматично зберігається в застосунку та за бажанням клієнта може бути надіслана на email.

Весь процес займає кілька хвилин, а доступний він 24/7 з будь-якого місця з доступом до інтернету.

Порівняння:

Очевидно, що використання мобільного банкінгу значно скорочує час, витрачений на оплату комунальних послуг, як для клієнтів, так і для працівників банку. Це звільняє ресурси банку для надання більш складних та індивідуальних послуг, а клієнти отримують зручний та швидкий спосіб управління своїми фінансами (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Функції мобільного банкінгу "Мій Ощад" розроблено автором на підставі [17]

Функція	Зменшення бюрократичних витрат часу
Оплата комунальних послуг	Так
Перекази коштів	Так
Поповнення мобільного телефону	Так
Відкриття депозиту	Так
Оплата кредитів	Так
Перегляд історії операцій	Не впливає
Зміна PIN-коду	Не впливає
Зв'язок з підтримкою	Не впливає

Як видно з таблиці, мобільний банкінг пропонує широкий спектр функцій, що значно зменшують бюрократичні витрати часу. Оплата комунальних послуг, перекази коштів, поповнення мобільного телефону, відкриття депозиту та оплата кредитів – все це можна зробити швидко та зручно, без необхідності відвідувати банк та заповнювати паперові документи. Ці функції не лише економлять час клієнтів, але й звільняють ресурси банку, дозволяючи зосередитись на більш складних завданнях та покращити якість обслуговування.

Мобільний банкінг – яскравий приклад того, як технології можуть допомогти у боротьбі з бюрократією, економлячи час та ресурси. Застосування таких рішень сприяє підвищенню ефективності банківської системи та покращенню якості обслуговування клієнтів. Свідченням цього виступає наступна теза з інтерв'ю голови правління «Ощадбанку» С. Наумова відкритому виданню.

«У 2021 році «Ощад» здійснив оновлення цифрових каналів. Ключовим є перезапуск мобільного додатку. «Мобільний Ощад» – принципово новий за всіма параметрами. Ми змінюємо його не лише ззовні, а й протягом 2021–22 років повністю оновлюємо і доповнюємо функціонал. Зміна платформи дасть можливість отримувати мобільні сервіси набагато швидше. Система стала більш стабільною і здатною витримувати будь-які навантаження в пікові години» [18].

Визначення та оцінка прямих фінансових витрат, пов'язаних із бюрократичними процедурами та практиками.

Порівняння витрат на збереження інформації про клієнтів у паперовому та цифровому форматах демонструє суттєву різницю в ефективності та вартості.

Ведення облікових даних на паперових носіях потребує значних затрат. Таких як заробітна плата співробітникам, необхідний штат співробітників для обробки документів, реєстрація, сортування, архівування, пошук інформації тощо. Всі перелічені позиції включають суттєві витрати на зарплати, соціальні внески та навчання персоналу.

Проте вважаючи сьогоднішні реалії бюрократичні витрати відходять на другий план. Скорочення витрат на зарплати персоналу найчастіше пояснювали двома причинами: закриттям відділень на тимчасово окупованих територіях або згорання/скорочення окремих бізнесів банків – кредитного, карткового тощо. З чого, зазвичай, і випливало звільнення людей (табл.2.2). [19]

Таблиця 2.2 – Топ-10 банків України з найбільшими витратами на зарплати персоналу, створено автором на підставі [20]

№	Банки	01.09.2022	01.09.2023	Динаміка
1	ОТР Банк	679	820	▲ 20,8%
2	Укрсиббанк	1299	1565	▲ 20,5%
3	Укргазбанк	1331	1560	▲ 17,2%
4	ПУМБ	1556	1753	▲ 12,7%
5	Креді Агріколь Банк	644	725	▲ 12,6%
6	Укрексімбанк	791	888	▲ 12,3%
7	ПриватБанк	4574	5112	▲ 11,8%
8	Райффайзен Банк	1832	2021	▲ 10,3%
9	Сенс Банк	1435	1461	▲ 1,8%
10	Ощадбанк	3820	3695	▼ 3,3%

Якщо ж вийти за рамки людської праці, то можна сказати також про обслуговування приміщення. Я маю на увазі місця зберігання паперових документів, які є спеціальними приміщеннями – архівами, які потребують оренди або купівлі, а також обладнання (стелажі, сейфи тощо). Також на

підтримання робочого стану цих складів вимагає витрат на опалення, вентиляцію, освітлення та охорону. А що до самих документів, то папір, картриджі, папки та інші канцелярські товари – це постійні витрати, які зростають пропорційно обсягам документів.

Зберігання інформації в цифровому форматі теж вимагає затрат.

Для початку необхідно придбати та підтримувати спеціалізоване програмне забезпечення для управління документами та базами даних. Далі потрібні сервери, комп'ютери та мережева інфраструктура для зберігання та доступу до цифрових документів. Також важливо забезпечити захист даних від несанкціонованого доступу та кібератак.

І в цьому способі також є витрати на підтримку працездатності, такі як забезпечення технічної підтримки системи та навчання персоналу.

Для оцінки ефективності та аналізу переваг порівняю ці два варіанти по критерію надійності.

Паперові документи схильні до пошкоджень та руйнування в результаті втрати, крадіжки, пожежі чи підтоплення. Пошук інформації в архіві може бути складним, довготривалим та працезатратним.

Цифрові документи більш надійні, оскільки їх можна легко резервувати та відновлювати у разі потреби. Пошук інформації здійснюється швидко та ефективно, не потребує особливих кваліфікаційних навичок.

Тому можна зробити висновки, що хоча цифровий варіант вимагає певних інвестицій на початковому етапі, в довгостроковій перспективі він є значно економічним та надійним способом зберігання даних про клієнтів. Зменшення бюрократичних витрат на обробку документів дозволяє банкам звільнити ресурси для розвитку нових послуг та підвищення якості обслуговування клієнтів.

Крім кількісних значну роль також відіграють **якісні методи** аналізу. Розгляну їх на прикладі щоденних операцій, що проводяться банками.

Приклад 1: Отримання кредиту для малого бізнесу

Патерн: Складна та довготривала процедура отримання кредиту, що включає збір великої кількості документів, надання застав, проходження численних перевірок та узгоджень.

Процедура: Підприємець повинен підготувати бізнес-план, фінансову звітність, довідки про доходи, документи на заставу тощо. Банк проводить аналіз фінансового стану підприємства, оцінку ризиків, перевірку кредитної історії. Процес отримання кредиту може зайняти кілька місяців.

Виклики: Бюрократичні процедури створюють бар'єри для розвитку малого бізнесу, обмежуючи доступ до фінансування. Це гальмує економічне зростання та інновації.

Приклад 2: Відкриття банківського рахунку для фізичної особи

Патерн: Надлишкові вимоги до документів, необхідних для відкриття рахунку, та тривалі процедури перевірки.

Процедура: Клієнт повинен надати паспорт, ідентифікаційний код, довідку про доходи, документи, що підтверджують місце проживання тощо. Банк проводить ідентифікацію клієнта, перевірку на причетність до відмивання коштів та фінансування тероризму.

Виклики: Бюрократичні перепони ускладнюють доступ до фінансових послуг, особливо для людей з низькими доходами та тих, хто не має офіційного працевлаштування.

Приклад 3: Звітність банків перед контролюючим органом

Патерн: Велика кількість звітів, які банки повинні подавати до Національного банку України, та складність їх підготовки.

Процедура: Банки зобов'язані регулярно подавати звіти про свою діяльність, фінансовий стан, ризики тощо. Підготовка звітів вимагає значних ресурсів та часу.

Виклики: Надлишкова звітність створює додаткове навантаження на банки, відволікає ресурси від основної діяльності та може призводити до зростання витрат.

Розглянуті випадки демонструють характерні риси бюрократії в банківській системі: складність процедур, надлишкові вимоги до документів,

тривалі терміни розгляду, непрозорість процесів. Бюрократичні бар'єри обмежують доступ до фінансових послуг, гальмують розвиток бізнесу та знижують ефективність банківської системи.

2.3 Світові практики бюрократичного впливу на фінансову діяльність

Бюрократія, з її багаторівневою структурою, правилами та процедурами, є невід'ємною частиною багатьох організацій, включаючи банківську сферу. Її вплив на фінансову діяльність може бути як позитивним, так і негативним.

Загальні шляхи впливу бюрократії на банківську систему:

- **Регулювання та нагляд:** Бюрократичні структури, такі як центральні банки та регуляторні органи, відіграють важливу роль у забезпеченні стабільності, прозорості та захисту прав клієнтів у банківській системі. Чіткі правила та норми, встановлені бюрократичними органами, можуть сприяти кращому управлінню ризиками, зниженню рівня шахрайства та стимулювати інновації.
- **Ліцензування та реєстрація:** Бюрократичні процедури, пов'язані з ліцензуванням та реєстрацією банків, можуть впливати на доступ до ринку, конкуренцію та загальну ефективність банківської системи. Надмірно жорсткі або складні бюрократичні бар'єри можуть стримувати розвиток нових банків, обмежувати доступ до фінансових послуг для певних груп населення та призводити до монополізації ринку.
- **Фіскальна політика:** Бюрократичні органи, такі як міністерства фінансів та податкові служби, відповідають за формування та реалізацію фіскальної політики, яка може мати значний вплив на банківську систему. Наприклад, податкові пільги, субсидії та державні програми гарантування можуть стимулювати певні види кредитування, інвестування та фінансових послуг.

- Збір та аналіз даних: Бюрократичні структури збирають та аналізують великі обсяги даних про економіку, фінансові ринки та діяльність банків. Ці дані можуть використовуватися для моніторингу ризиків, прогнозування тенденцій, розробки політики та прийняття рішень, що впливають на банківську систему.

Зазначу також, що вплив бюрократії на фінансову діяльність залежить від багатьох факторів, таких як:

- Ефективність та прозорість бюрократичних органів: Чіткі, зрозумілі та послідовні правила, процедури та прийняття рішень з боку бюрократії сприяють кращому регулюванню та розвитку банківської системи.

- Рівень корупції: Надмірна бюрократія може створювати можливості для корупції, що негативно впливає на довіру до банківської системи, збільшує витрати та знижує ефективність.

- Культура та політичний контекст: Різні країни мають різні політичні системи, культурні особливості та рівень розвитку бюрократичних структур, що може суттєво впливати на характер та результативність їх впливу на фінансову діяльність.

Приклади країн з розвинутою банківською системою та високим рівнем бюрократії:

Німеччина: Німеччина має одну з найрозвиненіших та найстабільніших банківських систем у світі. Бюрократичні структури, такі як Федеральне управління фінансового нагляду (BaFin), відіграють важливу роль у регулюванні та нагляді за банківською діяльністю. «...Іншою частиною повноважень BaFin є запобігання зловживанню фінансовою системою для відмивання грошей або фінансування тероризму. З цією метою BaFin переконується, наприклад, що компанії, які він контролює, дотримуються чинних вимог щодо запобігання відмиванню грошей і фінансуванню тероризму. У Німеччині банки, постачальники фінансових послуг і страхові компанії не мають права вести бізнес без офіційного дозволу» [21].

Фінансова система Німеччини характеризується добре розвинутою інфраструктурою та відсутністю дискримінації. Хоча ринки капіталу набувають

все більшого значення, банківське кредитування залишається основним джерелом фінансування, особливо для малих та середніх підприємств, що складають основу німецького Mittelstand.

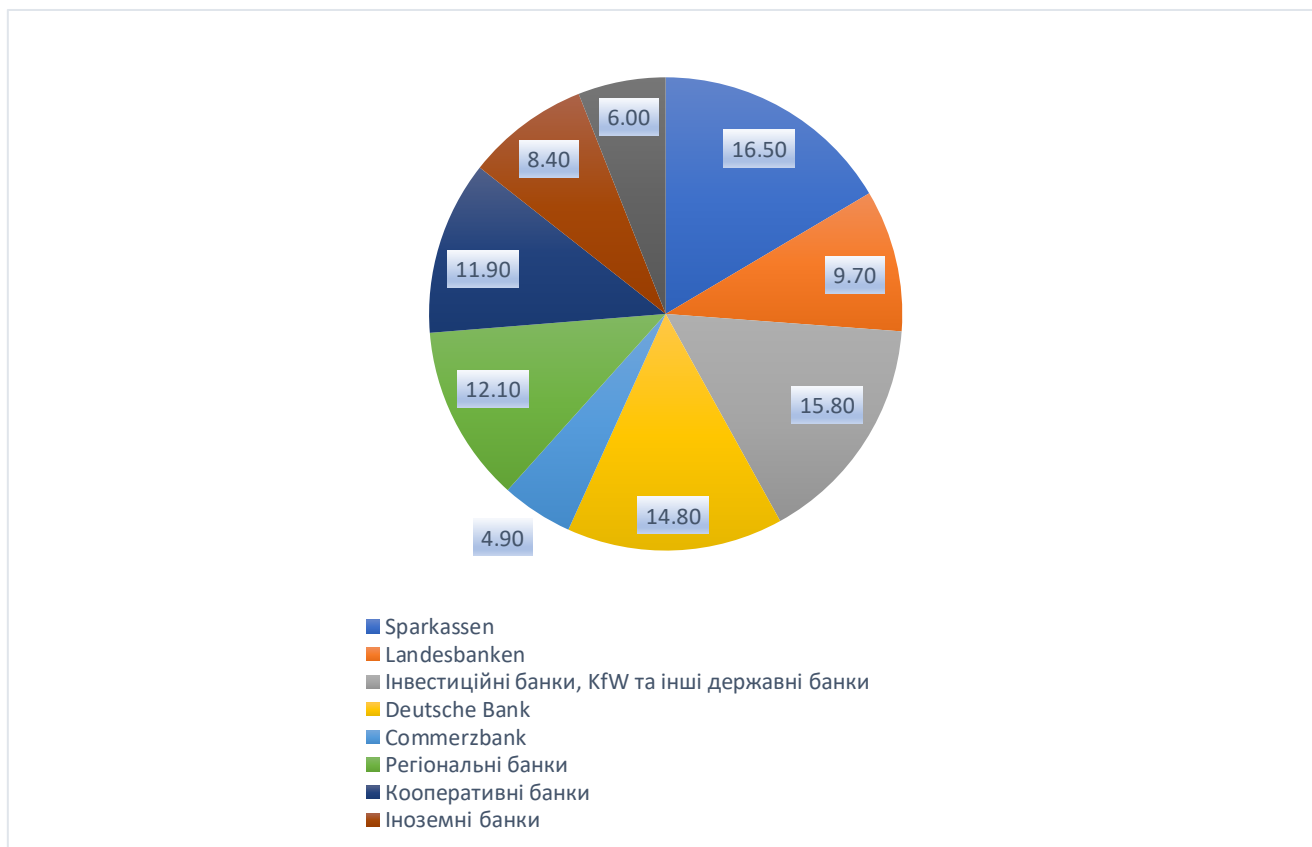
Універсальна банківська система дозволяє понад 36 000 банківських відділень не лише приймати депозити та надавати позики, але й торгувати цінними паперами. Дефіциту кредиту в економіці не спостерігається, а різноманітні кредитні інструменти доступні як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів за ринковими ставками.

Вплив бюрократії проявляється у зростанні витрат на відповідність, пов'язаних з новими правилами та наглядом, що негативно впливає на прибутковість банків.

Німецький банківський сектор, що вважається «надбанківським», складається з приватних комерційних банків, кооперативних банків та державних банків (ощадних кас Sparkassen та регіональних державних банків Landesbanken). Всі три типи банків пропонують повний спектр послуг.

Прибутковість банків знаходиться під тиском через низькі процентні ставки, високу структуру витрат та зростання витрат на відповідність. Державний банк KfW надає спеціальні кредитні послуги, включаючи фінансування іпотеки, гарантії для малого та середнього бізнесу, проекти в неблагополучних регіонах та експортне фінансування.

У секторі приватних банків домінують Deutsche Bank та Commerzbank, які продовжують скорочувати свої баланси у відповідності до Базель III. Регіональні державні банки, що постраждали від фінансової кризи, стикаються з проблемами у своїх бізнес-моделях. Федеральний уряд ліквідує «погані банки», що містять токсичні активи збанкрутілих WestLB та Hypo Real Estate (рис. 2.2)

[22].

Рисунок 2.2 – Частка ринку за загальними активами, грудень 2018 (%), розроблено автором на підставі [23]

Діаграма, що ілюструє розподіл активів між різними типами банків Німеччини (рисунок 2), красномовно свідчить про надзвичайну фрагментацію цієї системи. Десяток різних категорій банків, кожна з яких займає свою нішу на ринку, створює враження складної мозаїки. На перший погляд, це може здаватися ознакою здорової конкуренції та різноманітності. Проте, більш глибокий аналіз вказує на потенційні проблеми, пов'язані з надмірною бюрократизацією. Велика кількість банківських груп, кожна з яких має свої процедури, правила та вимоги, неминуче призводить до дублювання функцій, ускладнення взаємодії та створення зайвих бюрократичних бар'єрів.

Фрагментована система ускладнює контроль та моніторинг, роблячи відстеження потоків фінансів, оцінку ризиків та забезпечення ефективного регулювання значно складнішим через велику кількість гравців. Взаємодія між різними типами банків, кожен з яких має свої стандарти та процедури, створює потенціал для затримок, непорозумінь та конфліктів, що негативно впливає на ефективність всієї системи.

Бюрократична складність призводить до збільшення витрат на утримання персоналу, обробку документів та впровадження нових регуляцій. Ці витрати неминуче перекладаються на плечі клієнтів банків. Надмірна бюрократизація створює додаткові бар'єри для отримання кредитів, інвестицій та інших фінансових послуг, що особливо негативно впливає на малих та середніх підприємців.

Фрагментована банківська система Німеччини, ілюстрована діаграмою, є родючим ґрунтом для розростання бюрократії. Хоча різноманітність банківських установ має свої переваги, надмірна складність системи створює серйозні ризики неефективності, непрозорості та негативного впливу на економіку країни.

- **Японія:** Фінансова система Японії демонструє загальну стабільність, при цьому банки країни мають достатньо капіталу для здійснення фінансової діяльності, навіть в умовах глобального посилення фінансових умов. Японські банки мають стійкі джерела фінансування, зокрема завдяки значній частці невеликих роздрібних депозитів, які характеризуються низькою чутливістю до змін процентних ставок. Навіть після посилення невизначеності щодо фінансових секторів США та Європи у березні 2023 року, фінансова система Японії залишається стійкою та надійною. [23]

Однак, ризики, хоч і малоймовірні, але з потенційно значними наслідками, залишаються актуальними. Період напруженості може тривати довше через продовження політики жорсткої монетарної політики центральних банків та пов'язані з цим побоювання щодо уповільнення економічного зростання в інших країнах. Невизначеність щодо майбутніх подій також спостерігається на фінансових ринках. У довгостроковій перспективі, якщо основна прибутковість банків залишатиметься на низькому рівні, а накопичення

капіталу сповільниться, це може негативно позначитися на фінансовому посередництві через зниження здатності банків абсорбувати збитки. Також, у таких умовах може зростати вразливість фінансової системи через надмірний пошук прибутковості. Щоб забезпечити стабільність фінансової системи Японії, необхідно ретельно вивчити ці ризики, пов'язані зі скороченням та перегрівом фінансової системи, та вжити відповідних заходів для усунення потенційної вразливості.

Одним із ключових факторів, що впливають на стабільність фінансової системи Японії, є фінансовий цикл. За останні роки спостерігається значне зростання приватного боргу, що частково пов'язано з обережним управлінням грошовими коштами, особливо малими та середніми підприємствами, які прагнули забезпечити достатній запас ліквідності. Проте, в середньостроковій та довгостроковій перспективі, зростання приватного боргу призвело до збільшення термінів кредитування як для корпоративних, так і для споживчих кредитів. Skorиставшись зниженням довгострокових процентних ставок, компанії забезпечили собі стабільне фінансування за довгостроковими фіксованими ставками, зменшуючи ризик рефінансування. Домогосподарства знизили щомісячне кредитне навантаження за великими іпотечними кредитами завдяки довгостроковим кредитам з плаваючою ставкою за низькими процентними ставками.

Збільшення термінів кредитування вплинуло на структуру балансів банків, що призвело до зростання розриву в строках погашення активів та пасивів, який є одним з показників процентного ризику. У великих банках це пов'язано зі зростанням довгострокових кредитів з фіксованою ставкою. У регіональних та шінкін банках, окрім змін у кредитуванні, зростанню розриву сприяло переорієнтування на інвестиції в довгострокові облігації.

Проте, підвищений процентний ризик на стороні активів компенсується базовими депозитами. В цілому, процентний ризик, розрахований з урахуванням базових депозитів, збалансований між активами та пасивами. Важливо зазначити, що хоча банки мають достатній капітал для покриття процентного

ризик, його рівень все ж вищий, ніж у минулому. Тому банкам необхідно управляти цим ризиком з більшою обережністю.

Окрім процентного ризику, важливою проблемою для японської банківської системи є потенційний кредитний ризик. Попри зростання кількості банкрутств компаній, якість кредитних портфелів банків наразі залишається високою. Проте, продовження посилення світових фінансових умов може призвести до погіршення фінансового стану позичальників. Кумулятивне зростання різних витрат на виробництво та фінансування, а також уповільнення світової економіки, можуть негативно вплинути на фінансову стабільність компаній.

В Японії, попри сприятливі умови кредитування, кількість банкрутств компаній зростає з кінця минулого року, що пов'язано з посиленням поляризації фінансового стану підприємств. Багато компаній мають значні резерви ліквідності, накопичені під час пандемії, тоді як інші, особливо ті, що зазнавали фінансових труднощів ще до пандемії, зіткнулися з подальшим погіршенням свого становища. Їхні резерви ліквідності скорочуються, що робить їх більш вразливими до банкрутства.

Банкам необхідно ретельно відстежувати фінансовий стан своїх позичальників та надавати підтримку тим, хто її потребує. З поверненням економічної активності до нормального рівня, очікується, що рівень дефолтів повернеться до свого середнього значення за цикл.

Бюрократичні процедури та регуляторні вимоги також впливають на діяльність японських банків. Наприклад, впровадження остаточних стандартів Базель III, які передбачають зміни у вимірюванні ризиків та розрахунку капіталу, вимагає від банків адаптації своїх систем управління ризиками та капіталом. Ці зміни можуть призвести до збільшення витрат на забезпечення відповідності, що може негативно вплинути на прибутковість банків.

Крім того, банки стикаються з новими викликами, пов'язаними з розвитком цифрових технологій та кліматичними змінами. Цифрові технології створюють нові можливості для підвищення ефективності та надання нових послуг, але водночас вони породжують нові ризики, пов'язані з кібербезпекою та

шахрайством. Кліматичні зміни також несуть нові ризики для банків, зокрема фізичні ризики, пов'язані з екстремальними погодними явищами, та перехідні ризики, пов'язані з переходом до низьковуглецевої економіки.

Управління цими новими ризиками та адаптація до змін у регуляторному середовищі потребують від банків значних зусиль та інвестицій.

Загалом, фінансова система Японії демонструє стійкість до різних видів стресів. Проте, банки повинні уважно відстежувати зміни в економічному та фінансовому середовищі, адаптуватися до нових викликів та ефективно управляти ризиками, щоб забезпечити свою довгострокову стабільність та підтримувати стабільність фінансової системи країни.

- **Сінгапур:** Сінгапур, визнаний міжнародний фінансовий центр, обслуговує не лише власний ринок, а й увесь Азіатсько-Тихоокеанський регіон. Він став домівкою для численних банківських штаб-квартир, що забезпечує централізований доступ до регіональних ринків. Банківська галузь відіграє ключову роль у сінгапурській економіці, підтримуючи державну політику лібералізації та залучаючи як місцеві, так і іноземні інвестиції. Внутрішній ринок країни досяг високого рівня розвитку, демонструючи один з найвищих показників проникнення кредитних карток у регіоні та майже повсюдний доступ до банківських рахунків.

Грошово-кредитне управління Сінгапуру (MAS), центральний банк країни, заснований у 1971 році, здійснює регулювання банківської галузі. MAS відповідає за монетарну політику, управління валютними резервами та платіжними системами. Завдяки широкій підтримці, Сінгапур активно розвивається як центр фінтех-інновацій в рамках ініціативи «Розумна нація». Країна вже може похвалитися найвищою середньою вартістю транзакцій для цифрових платежів у Південно-Східній Азії та є однією з найпрогресивніших країн регіону з точки зору впровадження безготівкових розрахунків.

Фінансовий та страховий сектор формує значну частину номінальної валової доданої вартості Сінгапуру. Банківська система країни, яка є важливим фактором економічного розвитку, вирізняється своєю безпекою, стабільністю та конфіденційністю, що приваблює багатьох іноземних клієнтів. Структура

сектору поділяється на національні та іноземні банки, діяльність яких регулюється MAS. Всі національні банки мають повний спектр послуг, включаючи поточні та ощадні рахунки, банкомати, банківські картки, іпотеку та кредитування. Іноземні банки, переважно оптові, складають значну частину сектора, налічуючи 126 банків. Філії іноземних банків, таких як ING Bank, Barclay Bank та Deutsche Bank, не можуть функціонувати як роздрібні банки у сінгапурських доларах, але мають право здійснювати той самий набір операцій, що й повноцінні банки.

Внутрішній банківський сектор Сінгапуру пройшов шлях консолідації, трансформуючись з шести місцевих банківських груп у три великі банки: DBS Group, United Overseas Bank (UOB) та OCBC Group. Завдяки своїй фінансовій потужності та міжнародному впливу, ці три банки стали стовпами сінгапурської економіки. Протягом багатьох років вони розширювали свою діяльність, удосконалюючи бізнес-процеси та системи управління ризиками. Зростання фінансової потужності, досягнуте завдяки попереднім злиттям на конкурентному внутрішньому ринку, дозволило їм розширити свою міжнародну присутність за рахунок придбання іноземних активів.

DBS, також відомий як Банк розвитку Сінгапуру, заснований у 1968 році, вважається провідним банком у Сінгапурі та Південно-Східній Азії за розміром активів. Він має найширшу мережу відділень у Сінгапурі, що налічує 80 відділень. Усі три банки продемонстрували високі фінансові результати у 2022 фінансовому році. DBS опублікував рекордний прибуток у розмірі 8,19 мільярда сінгапурських доларів, UOB Group зафіксувала зростання прибутку на 18,1%, а чистий прибуток OCBC зріс на 18,3% [24]

- **Індія:** Банки відіграють ключову роль у фінансовій системі Індії, забезпечуючи економічне зростання. Проте, протягом 2010-х років фінансовий стан індійських банків значно погіршився, а подальше скорочення кредитування сприяло уповільненню економічної активності. Хоча влада Індії вжила низку заходів для зміцнення банківської системи, прогрес був ускладнений, а пандемія COVID-19 ще більше погіршила ситуацію.

Незважаючи на обмеженість фінансових зв'язків між Австралією та Індією, остання є важливим торговим партнером для Австралії, і тривала слабкість її банківської системи, ймовірно, негативно позначиться на попиті Індії на австралійський експорт.

Банки є основними постачальниками кредитів у фінансовій системі Індії, на які припадає близько половини фінансових активів країни. З 1970-х років банки, контрольовані урядом, відігравали центральну роль у стратегії розвитку Індії, спрямовуючи кредити у пріоритетні сектори, такі як сільське господарство та інфраструктура. Хоча влада Індії прагнула розвивати внутрішній ринок корпоративних облігацій, він залишається відносно невеликим і використовується переважно великими компаніями та фінансовими установами. Небанківські фінансові корпорації (НБФК) останніми роками зросли як альтернативні фінансові посередники; однак значна частка фінансування НБФК зрештою забезпечується банками. Окрім фінансування приватних та державних компаній, банки також є важливим джерелом фінансування для уряду шляхом прямих позик та купівлі облігацій, випущених центральним та регіональними урядами. Загалом, рахунок капіталу Індії залишається відносно закритим, тому країна більше залежить від внутрішніх джерел фінансування, ніж порівнянні країни з ринками, що розвиваються.

В індійській банківській системі домінують державні банки (PSB), на які припадає близько 60% активів комерційної банківської системи. З середини 2010-х років ці банки страждають від проблем з простроченими кредитами (NPL) та низьким рівнем капіталізації. За останні два десятиліття приватні банки стали більш помітними і, як правило, мають здоровіші баланси з нижчими коефіцієнтами NPL, хоча деякі з них зазнали краху останніми роками. Іноземні банки мають найсильніше фінансове становище, але складають лише 7% активів комерційної банківської системи. Поза межами комерційної банківської системи існує низка менших банків, які обслуговують потреби вузких груп позичальників, зокрема сільськогосподарські кооперативні банки, банки малого фінансування, банки місцевого значення та платіжні банки.

Обсяг кредитування нефінансового сектору в Індії дорівнює приблизно 165% ВВП, що є високим показником порівняно з багатьма іншими країнами з ринками, що розвиваються. Високий рівень боргу в Індії та залежність від банківських кредитів посилюють вплив стресу в банківській системі на економічне зростання. Хоча прямі фінансові зв'язки між Австралією та Індією обмежені, потенційна вразливість індійської фінансової системи має значення для Австралії через торговий канал. Індія отримує лише 0,6% австралійських інвестицій за кордоном та 0,05% іноземних інвестицій в Австралії. Деякі австралійські банки мають дочірні компанії в Індії, але їхні операції дуже малі. Натомість Індія була місцем призначення приблизно 4% експорту Австралії у 2020 році. Цей торговий канал був очевидним у 2018/19 роках, коли слабкість банківської системи Індії сприяла уповільненню економічної активності в країні та негативно вплинула на попит Індії на експорт Австралії.

У статті розглядаються чотири фактори, що впливають на здатність банківської системи Індії ефективно розподіляти кредити та підтримувати довгострокове зростання: високі коефіцієнти NPL та низький рівень капіталізації банків; високий рівень державних запозичень у банків; вплив влади Індії на розподіл кредитів; та взаємодію банків та НБФК (тіньова банківська система). З середини 2010-х років індійська банківська система стикається з набагато вищими коефіцієнтами NPL, ніж інші азійські банківські системи, а рівень капіталізації індійських банків є набагато нижчим. [25]

Все це негативно впливає на здатність банків надавати кредити, оскільки NPL зменшують їхню прибутковість і ризикують вичерпати вже низькі капітальні буфери. Низький рівень капіталізації також сприяє низьким коефіцієнтам левериджу за стандартами Базель III, що ще більше обмежує можливості банків у наданні кредитів. Хоча влада Індії раніше впроваджувала заходи для допомоги банкам у вирішенні проблем з їхніми слабкими балансами, пандемія COVID-19 перешкодила прогресу, а в деяких випадках посилила існуючі проблеми. Зростання NPL бере свій початок у середині 2000-х років, коли PSB почали відігравати ключову роль у фінансуванні десятирічного буму

інвестицій в інфраструктуру та розширення гірничодобувної та сталеливарної промисловості Індії.

Політика пріоритетного кредитування (PSL) Індії (розглянута нижче) вплинула на розподіл кредитів і перешкодила банкам у розвитку ефективних практик управління ризиками. Протягом цього десятиліття стандарти кредитування послабилися, проекти, що фінансувалися, зіткнулися з вузькими місцями та перевищенням витрат, а здатність корпорацій погашати борги знизилася. Це призвело до значного погіршення якості активів PSB, що певний час маскувалося затримками в перекласифікації активів. Однак у 2015 році Резервний банк Індії (RBI) посилив правила класифікації та резервування активів, що спонукало банки перекласифікувати значну частину кредитів як "проблемні". У середині 2010-х років, коли коефіцієнти NPL почали значно зростати, влада почала вживати низку заходів для усунення слабких місць у балансах індійських банків. RBI запровадив обмеження на кредитування для деяких банків, щоб зменшити тиск, спричинений низькою якістю активів. RBI також запровадив рамки реструктуризації та врегулювання, щоб допомогти банкам вирішити проблему високого рівня NPL та запобігти «вічному» кредитуванню проблемних позик шляхом заміни їх новими кредитами. Крім того, банки потребували додаткового капіталу для задоволення зростаючих вимог реформ Базель III, які були впроваджені для покращення їхньої здатності абсорбувати майбутні збитки. Уряд влив 3,16 трлн індійських рупій (42 млрд дол. США) капіталу в банки з 2015 по 2020 рік, в основному за рахунок державних облігацій. Десять PSB були об'єднані в чотири, щоб вирішити проблему рівня капіталізації слабших PSB. У середині 2019 року RBI знизив мінімальний коефіцієнт левериджу на 0,5 процентного пункту, щоб послабити тиск на баланси банків. Незважаючи на це та на покращення рівня власного капіталу (завдяки вливанню капіталу з боку уряду), наприкінці 2019 року коефіцієнти левериджу багатьох банків були близькими до регуляторних мінімумів, а в деяких випадках навіть нижчими за них.

Початок пандемії COVID-19 та пов'язані з нею обмеження на діяльність серйозно порушили економічну активність в Індії та послабили баланси

домогосподарств і підприємств. У відповідь, як і багато інших країн, влада Індії вжила низку заходів для підтримки домогосподарств, підприємств і фінансових установ. З березня 2020 року по березень 2021 року позичальникам було дозволено призупинити виплати за кредитами. Були запроваджені нові рамки реструктуризації та врегулювання, які дозволили банкам відкласти визнання NPL та згладити резервування на випадок збитків. Потрібні були додаткові вливання капіталу на загальну суму 200 млрд індійських рупій у рік до березня 2021 року, ще 200 млрд індійських рупій було закладено в бюджет на рік до березня 2022 року. З початку пандемії COVID-19 RBI також кілька разів відкладав останній етап впровадження буфера збереження капіталу та утримував контрциклічний буфер капіталу на нульовому рівні, завдяки чому мінімальні коефіцієнти капіталу першого рівня (CET1) банків залишалися на рівні 7,375%, щоб зменшити тиск на баланси банків. Незважаючи на ці заходи, деякі банки все ще стикалися з труднощами, і в деяких випадках RBI доводилося втручатися, щоб їх вирішити.

Для банківської системи Індії все ще існують значні ризики. Хоча загальна кількість NPL знизилася, це частково є наслідком нещодавніх заходів підтримки, які відтермінували визнання банками кредитів як проблемних. NPL, ймовірно, зростуть, коли ці заходи будуть скасовані - у липні аналіз RBI показав, що за сценарієм, коли ВВП зросте на 9,5% у рік до березня 2022 року, NPL банків збільшаться до 10%. Щоб допомогти банкам вирішити цю проблему, у вересні 2021 року уряд Індії оголосив про створення Національної компанії з реконструкції активів (NARCL), яка придбає проблемну заборгованість на суму до 2 трлн індійських рупій. Тим не менш, деяким банкам потрібно буде залучити більше капіталу. У жовтні 2021 року буфер збереження капіталу був збільшений до 2,5%, що підвищило мінімальний коефіцієнт капіталу CET1 до 8%. RBI також може почати поступово підвищувати контрциклічний буфер капіталу, що ще більше підвищить вимоги до капіталу. PSB залишаються найбільш вразливими, враховуючи їх високий рівень NPL та нижчий рівень капіталізації; однак деякі приватні банки також перебувають під значним стресом.

Враховуючи нинішню ситуацію, деякі банки можуть зіткнутися з обмеженнями щодо обсягу додаткового кредиту, який вони можуть надати, не потребуючи залучення додаткового капіталу. Посилення фінансових умов в Індії може ускладнити або зробити дорожчим залучення капіталу банками, тоді як повільніше, ніж очікувалося, відновлення, можливо, через подальші локдауни або затримки з вакцинацією, може призвести до ще більшого зростання NPL.

У той же час, коли індійські банки вирішували проблеми зі своїми слабкими балансами, вони продовжували бути важливим джерелом фінансування для уряду Індії. Попит банків на державний борг частково є результатом регулювання; банки в Індії підпорядковуються нормативу обов'язкового резервування ліквідності (SLR), який вимагає від них тримати значну частку своїх активів у державних облігаціях. Хоча це допомагає захистити систему від шоків ліквідності, це робить запозичення урядом дешевшим за рахунок прибутковості банків і витісняє банківські кредити приватному сектору. Придбання банками державних облігацій також знижує їхні коефіцієнти левериджу за стандартами Базель III, посилюючи тиск, з яким індійські банки вже стикалися. Хоча іноземні інвестори є потенційним альтернативним джерелом фінансування для уряду Індії, Індія зберегла жорсткі обмеження на іноземну власність державних облігацій – наразі вони складають лише 6% облігацій, що перебувають в обігу – частково для обмеження ризиків, пов'язаних з волатильністю потоків капіталу.

З початку пандемії COVID-19 уряд Індії значно збільшив випуск облігацій для фінансування заходів реагування. Це збільшення випуску було здебільшого поглинуто банками та іншими вітчизняними фінансовими установами, які збільшили свої портфелі державних облігацій на 19% та 17% відповідно. Зусилля влади щодо покращення рівня капіталізації банків під час кризи допомогли покращити коефіцієнти левериджу деяких банків; однак багато банків залишаються близькими до регуляторних мінімумів.

У липні RBI також висловив занепокоєння тим, що прибутки банків стають більш чутливими до змін дохідності державних облігацій. Багато державних облігацій, які PSB придбали у рік до березня 2021 року, не були

класифіковані як «утримувані до погашення». Це означає, що банки повинні включати зміни вартості цих облігацій до своїх розрахунків прибутку – вища дохідність означає нижчу вартість і нижчий прибуток. Зниження прибутковості ускладнить банкам самостійне залучення власного капіталу, як шляхом випуску акцій, так і за рахунок нерозподіленого прибутку.

У найближчій перспективі індійські банки, ймовірно, будуть змушені продовжувати купувати значну кількість державних облігацій. У своєму бюджеті на 2021 рік уряд Індії оголосив про плани збільшити обсяг облігацій в обігу на 9,7 трлн індійських рупій (4½% ВВП) у рік до березня 2022 року. З квітня по жовтень 2021 року RBI придбав державні облігації на суму 2,4 трлн індійських рупій, щоб закріпити очікування щодо дохідності в рамках своєї програми купівлі державних облігацій. У жовтні RBI оголосив про призупинення додаткових закупівель. Для поточного фінансового року це залишає понад 7 трлн індійських рупій облігацій, які мають бути поглинуті здебільшого банками та іншими вітчизняними фінансовими установами.

Це стане викликом для банків. Якщо вони не придбають достатню кількість державних облігацій, нижчий попит може призвести до зростання дохідності державних облігацій, що призведе до збитків для банків за їхніми поточними портфелями державних облігацій. Однак додаткові покупки чинитимуть тиск на їхні коефіцієнти левериджу за стандартами Базель III та їхню прибутковість і можуть обмежити їхню здатність надавати кредити.

Як обговорювалося вище, влада Індії вживає заходів, щоб допомогти фінансовим ринкам поглинути ці облігації та поступово збільшує доступ для іноземних інвесторів. Влада також прагне включення до глобальних індексів державних облігацій, що збільшить участь іноземців на ринках облігацій Індії в середньостроковій перспективі.

Історично уряд Індії відігравав ключову роль у спрямуванні та впливі на розподіл кредитів. Окрім мажоритарної власності на PSB, одним із способів, яким уряд спрямовував кредити, була політика PSL. В Індії вітчизняні банки зобов'язані надавати щонайменше 40% своїх кредитів секторам, відібраним RBI (32% для іноземних банків). Це не є унікальним для Індії – багато інших

азійських країн використовували цю політику для покращення доступу до кредитів і підтримки економічного розвитку. Хоча PSL покращила доступ до кредитів в Індії, вона призвела до вищих NPL і погіршила розвиток банками ефективних практик управління ризиками. Уявлення про неявні гарантії також впливає на кредитування компаній, що підтримуються державними структурами.

Незважаючи на значне збільшення державних запозичень з початку пандемії COVID-19, прями фінансові стимули Індії були невеликими порівняно з іншими країнами; натомість уряд зробив більший акцент на кредитах та гарантіях за кредитами. Як і в багатьох країнах у цей період, влада Індії вжила низку заходів, щоб заохотити банки до кредитування, особливо мікро-, малих і середніх підприємств (ММСП). Ці заходи включали схему гарантування кредитів на суму 3 трлн індійських рупій та цільову довгострокову операцію репо (TLTRO) на суму 1 трлн індійських рупій для забезпечення фінансування фінансових установ для інвестування в корпоративні облігації. Уряд також продовжував доручати PSB проводити кредитні ярмарки для розширення доступу до позичальників.

Тут чітко простежується бюрократичний слід: державне регулювання, втручання уряду в розподіл кредитів та політика пріоритетного кредитування сприяють неефективності та спотворенню ринкових механізмів.

Кредитування ММСП надає настільки необхідну підтримку цим підприємствам; однак ці кредити також є більш ризикованими та, ймовірно, сприятимуть подальшому зростанню NPL. У довгостроковій перспективі Індія стоїть перед складним завданням збалансування своїх потреб у розвитку зі здоров'ям своєї банківської системи.

У більш широкому сенсі, продовження стримування зростання кредитування залишається значним ризиком для відновлення Індії, особливо з огляду на акцент уряду на кредитах у своїх заходах підтримки. Зростання кредитування в приватних банках залишається значно нижчим за рівень, що передувало COVID-19, а зростання кредитування PSB залишається історично слабким. Хоча банки пояснюють це зниженим попитом на кредити, їхні чисті

процентні маржі залишаються дещо вищими, ніж до пандемії. Це узгоджується з іншими конкуруючими потребами банків, включаючи покращення їхньої прибутковості та рівня капіталізації, продаж NPL та купівлю державних облігацій. Ці проблеми, ймовірно, продовжуватимуть тиснути на зростання кредитування.

НБФК останніми роками зросли як альтернативне джерело кредитування для підприємств і домогосподарств. НБФК наразі надають приблизно одну п'яту частину кредиту банків. Ці «тіньові банки» навмисно підлягають менш суворому регулюванню, ніж банки, щоб мати гнучкість для інновацій, надання нових фінансових послуг і розширення доступу до фінансування (включаючи тих, хто не має банківських рахунків). Це ґрунтувалося на припущенні, що їхня діяльність залишатиметься значно нижчою за банківське кредитування, а отже, становитиме низький рівень ризику. Однак менш жорстке регулювання може призвести до послаблення стандартів кредитування, сприяти надмірному зростанню левериджу та зменшити буфери капіталу та ліквідності у фінансовій системі. НБФК також отримують значну частку свого фінансування від банків, що збільшує ризик того, що стрес у НБФК може перекинутися на банківську систему.

З 2015 року НБФК розширювали кредитування приблизно вдвічі швидше, ніж банки, з відповідним збільшенням ризику. Це швидке розширення відбулося одночасно з тим, що кредитування PSB було обмеженим. Демонетизація банкнот найвищого номіналу Індії сприяла припливу коштів до пайових фондів, які, у свою чергу, купували боргові розписки та комерційні папери НБФК. Однак настрої інвесторів погіршилися після дефолту відомого НБФК у 2018 році, що значно погіршило умови фінансування для НБФК.

З того часу зростання кредитування НБФК різко сповільнилося, і НБФК потребують постійної підтримки з боку банків. Щоб уникнути більш широких фінансових потрясінь після дефолту, влада вжила низку заходів для стабілізації умов фінансування. Одним із напрямків цих заходів була підтримка та стимулювання банків до надання більшого обсягу фінансування НБФК - таким чином, були пом'якшені обмеження на кредитування банками окремих НБФК,

банкам було дозволено класифікувати кредитування НБФК для подальшого кредитування як пріоритетне секторальне кредитування, а також було запроваджено схему часткового гарантування кредитів PSB для НБФК. У відповідь на пандемію влада продовжила та розширила ці програми, а також запровадила додаткові заходи - у квітні 2020 року RBI провів ще одну програму TLTRO на суму 500 млрд індійських рупій, з яких щонайменше 25% коштів було виділено банкам для купівлі облігацій, випущених НБФК.

Ці заходи допомогли стабілізувати НБФК; однак вони також збільшили як масштаби зв'язків, так і ризик перекидання ризиків з НБФК на банки. Наразі 8% банківських кредитів надається НБФК. Банки також купують боргові розписки та комерційні папери НБФК, хоча ці експозиції менші. Хоча дані про NPL НБФК обмежені, попередні дані за 2021 фінансовий рік (що закінчився у березні) свідчать про середній коефіцієнт NPL на рівні 6,4%, що є аналогічним показником для індійських банків. НБФК, як правило, менш диверсифіковані, ніж банки, тому погіршення умов у деяких секторах економіки Індії, ймовірно, негативно позначиться на НБФК.

Бюрократичний слід у цьому сегменті проявляється у жорсткому регулюванні банківської системи, що спонукає до розвитку тіньового банківського сектору (НБФК). Це призводить до нових ризиків, адже НБФК часто функціонують з менш строгими стандартами, що може дестабілізувати фінансову систему.

РОЗДІЛ 3

ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕТОДИ КОРЕГУВАННЯ ВПЛИВУ БЮРОКРАТІЇ В БАНКІВСЬКІЙ ГАЛУЗІ

В цьому розділі буде розглянуто комплекс інструментів та методів, спрямованих на оптимізацію впливу бюрократії на банківську галузь.

3.1 Інформаційні технології в оптимізації впливу бюрократії

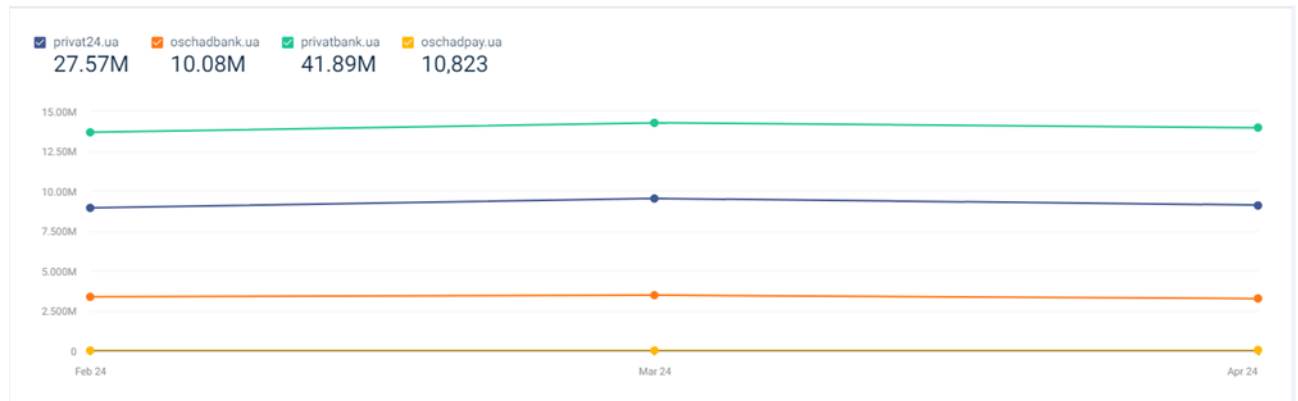
Впровадження інформаційних технологій (ІТ) є одним з найефективніших інструментів для оптимізації впливу бюрократії на банківську галузь. Сучасні ІТ-рішення дозволяють значно спростити та прискорити бюрократичні процеси, скоротити витрати часу та ресурсів, а також підвищити прозорість та ефективність банківської діяльності. «Ринок онлайн-банкінгу в Україні активно розвивається, проте сучасні світові тенденції створюють напрями подальшого його вдосконалення» [26, с.1237].

Додатки банків та онлайн-банкінг відіграють ключову роль у цьому процесі:

- Електронний документообіг. Використання електронних документів замість паперових значно скорочує час на обробку інформації, узгодження та підписання документів, а також зменшує витрати на папір, друк та зберігання документів.
- Автоматизація рутинних завдань. Завдяки автоматизації рутинних операцій, таких як перевірка даних, заповнення форм, розрахунок платежів та інші подібні процеси, банківські працівники можуть звільнитися для більш складних та творчих завдань, що підвищує їхню продуктивність та задоволеність роботою.
- Штучний інтелект (ШІ). ШІ-системи можуть використовуватися для аналізу даних, виявлення шахрайства, прогнозування ризиків, прийняття рішень

та надання персоналізованих послуг клієнтам. Це не лише економить час та ресурси, але й покращує якість обслуговування клієнтів та знижує ризики для банку.

- Відкриті банківські платформи (Open Banking). Open Banking дозволяє банкам ділитися даними з іншими постачальниками фінансових послуг, що створює нові можливості для розвитку інноваційних продуктів та послуг, а також покращує доступність та гнучкість фінансових послуг для клієнтів (рис.

3.1).

Рисунок 3.1 – Графік-порівняння найбільш відвідуваних веб-сайтів банків України та сайтів їх платіжних банкінгів [27]

На рисунку 3.1 представлено порівняння відвідуваності веб-сайтів найбільших банків України (Privatbank.ua та Oschadbank.ua) та їхніх платіжних банкінгів (Privat24 та Oschadpay.ua) за період з лютого по квітень 2024 року.

Візуально можна відслідкувати домінуючу позицію ПриватБанку на ринку онлайн-банкінгу в Україні, що можна пояснити його раннім та активним впровадженням інноваційних технологій. Це підтверджує важливість ІТ-рішень для успіху в сучасному банківському секторі, який постійно розвивається та ускладнюється.

Онлайн-банкінг – це динамічна та високотехнологічна сфера, яка вимагає від банків значних інвестицій у розвиток та підтримку цифрової інфраструктури. ПриватБанк, завдяки своєму досвіду та ранньому старту, зміг створити потужну та стабільну платформу онлайн-банкінгу, що забезпечило йому лідерство на ринку.

Проте, Ощадбанк, як повноцінний учасник цієї технологічної гонки, також має значний потенціал для зростання. Для цього йому необхідно зосередитися на ключових аспектах впровадження IT-рішень:

- Ретельне планування та аналіз. Визначення пріоритетних напрямків розвитку онлайн-банкінгу, аналіз потреб клієнтів та конкурентного середовища.
- Інвестиції в інфраструктуру та персонал. Модернізація програмного забезпечення, оновлення апаратного забезпечення, навчання співробітників роботі з новими технологіями.
- Дотримання кібербезпеки. Впровадження сучасних систем захисту даних, регулярний моніторинг та оновлення протоколів безпеки.
- Покращення інформаційного забезпечення людей з обмеженими технологічними пізнаннями. Розробка інтуїтивно зрозумілих інтерфейсів, надання детальних інструкцій та консультацій, створення альтернативних каналів доступу до онлайн-банкінгу (наприклад, телефонний банкінг).

Впровадження IT-рішень в банківській сфері може мати значний позитивний вплив такий як:

- Економія часу, ресурсів та скорочення паперової роботи.
- Банківські працівники можуть зосередитися на більш важливих завданнях, що призводить до кращих результатів.
- Швидкий та зручний доступ до послуг, персоналізовані пропозиції, можливість самообслуговування.
- Створення нових продуктів та послуг, розвиток нових бізнес-моделей.
- Завдяки кращому обслуговуванню, економії коштів та інноваціям банки можуть здобути конкурентні переваги.

Розглянемо приклади успішного впровадження IT-рішень в банківській сфері:

- **Монобанк.** Один з перших в Україні банків, який почав пропонувати повний спектр послуг через мобільний додаток. Завдяки цьому банк здобув значну популярність серед молоді та людей, які цінують зручність та швидкість.

На противагу традиційним банкам, онлайн-банкінг, представлений «Монобанком», значно менше схильний до бюрократичної волокити.

Це пов'язано з двома факторами:

По-перше, технологічна основа онлайн-банкінгу дозволяє автоматизувати багато процесів, які раніше вимагали заповнення паперових документів, візитів до відділення, очікування в чергах – класичних прикладів бюрократичної ренти.

По-друге, люди, які надають перевагу онлайн-банкінгу, часто обирають його саме через можливість уникнути зайвої бюрократії. Цікаво, що аналіз витрат користувачів «Монобанку» (Рисунок 3) показує, що категорії, які потенційно найбільше пов'язані з бюрократичними процедурами в традиційних банках – «Ремонт», «Авто», «Подорожі», «Бюджет та податки» – складають відносно невелику частку їхніх витрат. Це може свідчити про те, що користувачі «Монобанку» частіше вирішують ці питання онлайн, або ж користуються послугами інших компаній, які також пропонують більш сучасний та зручний сервіс (рис 3.2).

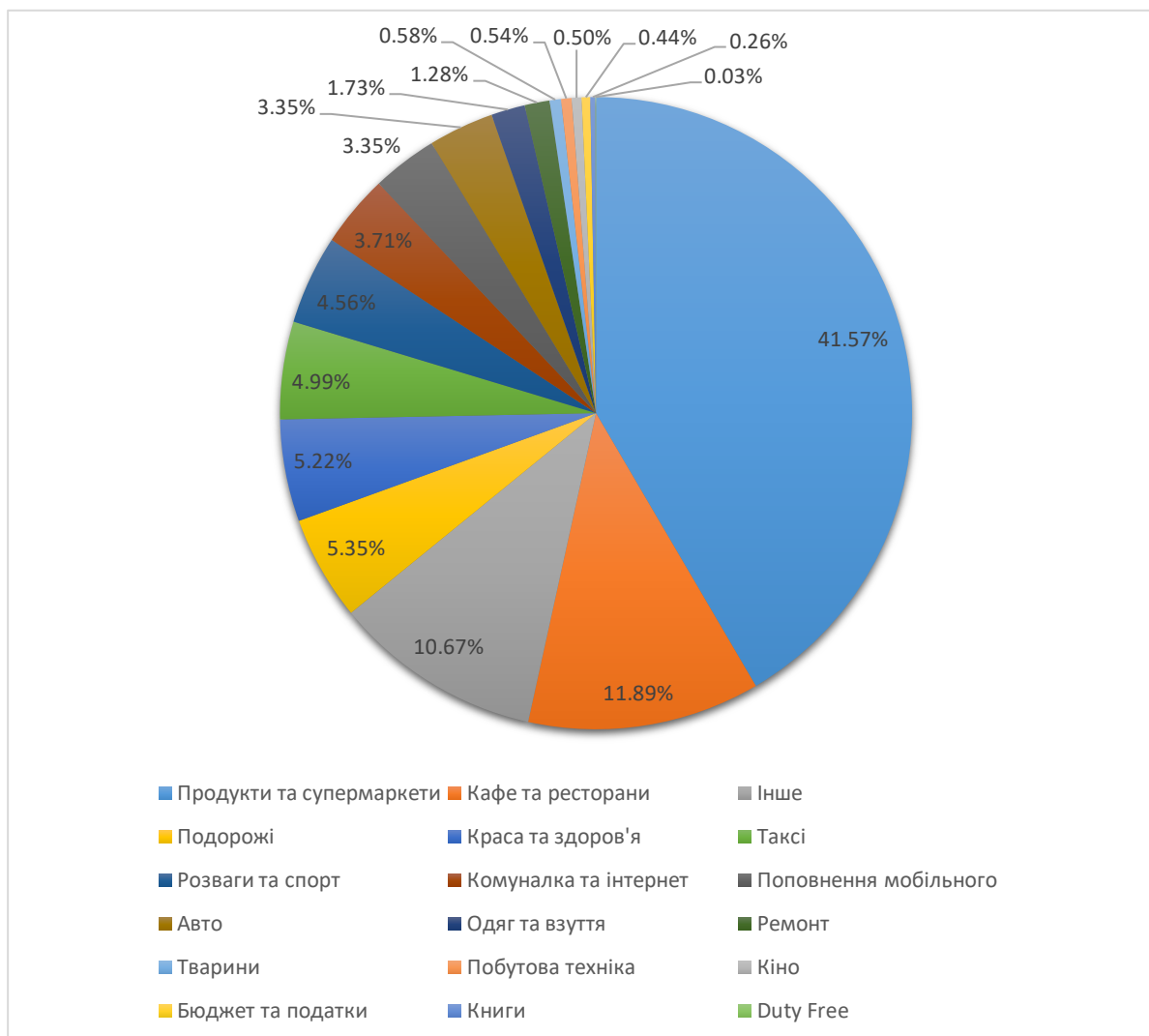

Рисунок 3.2 – Кількість покупок в категорії у відсотковому співвідношенні онлайн банкінгу «Монобанк» [28]

Як ми описували раніше, перехід на онлайн-банкінг не відбувся миттєво. Традиційні банки поступово впроваджують онлайн-сервіси, проте значна частина клієнтів, які звикли до звичних процедур, продовжує користуватися послугами локальних відділень. Особливо це стосується людей літнього віку, яким буває складно опанувати нові технології. Для них візит до банку для оплати, наприклад, комунальних послуг, залишається звичним ритуалом, що підтримує існування бюрократичних процедур.

- **ПриватБанк.** Один з найбільших банків України, який активно використовує ІТ-рішення для розвитку своїх продуктів та послуг. Банк пропонує широкий спектр послуг онлайн, включаючи відкриття рахунків, перекази коштів, оплату рахунків, оформлення кредитів та інвестиційні послуги.

Успіх Приватбанку в онлайн-банкінгу зумовлений багаторічним досвідом та розгалуженою інфраструктурою, яка дозволила банку плавно інтегрувати цифрові технології в свою екосистему. З іншого боку, «Монобанк», молодий та амбітний гравець на ринку, сфокусувався виключно на мобільних технологіях, пропонуючи всі послуги через зручний додаток. Для більшої релевантності, я вважаю, є доцільним порівняння.

Порівняння ключових показників онлайн-банкінгу «Приватбанку» та «Монобанку» (табл. 3.1) демонструє цікаві тенденції:

Таблиця 3.1 – Порівняння ключових показників онлайн-банкінгу Приватбанку та «Монобанку» розроблено автором на основі [28][29]

Показник	Приватбанк	Монобанк
Активні клієнти онлайн-банкінгу	13,5 млн	8,3 млн
Бізнес-клієнти	880 тис.	-
Кількість відділень	1191	-
Кількість банкоматів	6 873	-
Кількість POS-терміналів	298 594	-
Кількість покупок	-	7,1 млрд
Сума витрат клієнтів	-	5,1 трлн

Як бачимо, Приватбанк, незважаючи на величезну фізичну інфраструктуру, може похизуватись значною базою активних користувачів онлайн-банкінгу – 13,5 млн осіб, що свідчить про успішну адаптацію до цифрової епохи. Монобанк, не маючи фізичних відділень, досяг вражаючої кількості активних користувачів – 8,3 млн, демонструючи популярність свого мобільного додатку.

Обсяги транзакцій, що проходять через Монобанк (7,1 млрд покупок, 5,1 трлн витрачено), вражають, особливо враховуючи відсутність фізичної присутності. Це свідчить про те, що значна частина користувачів надає перевагу саме мобільним банківським рішенням.

Порівняння Приватбанку та Монобанку демонструє, що майбутнє банківської сфери лежить в площині цифрових технологій. Традиційні банки, такі як Приватбанк, успішно інтегрують онлайн-сервіси в свою екосистему, тоді

як мобільні банки, подібно до Монобанку, задають нові стандарти зручності та доступності. Вибір між традиційним та мобільним банком залежить від індивідуальних потреб та уподобань клієнта.

3.2 Стратегії регулювання впливу бюрократії в банківській галузі

Розробка ефективних стратегій регулювання банківської галузі вимагає пошуку балансу між забезпеченням стабільності та мінімізацією бюрократичних перепон. Занадто жорсткий контроль може придушити інновації та конкуренцію, тоді як недостатнє регулювання ставить під загрозу фінансову систему.

Одним із ключових принципів ефективного регулювання є ризик-орієнтований підхід. Замість застосування однакових вимог до всіх банків, регулятори повинні зосередитися на тих, які представляють більший ризик для фінансової стабільності. Наприклад, банки, що займаються складними фінансовими операціями або мають значну частку проблемних кредитів, потребують ретельнішого нагляду, ніж невеликі банки, які обслуговують локальні спільноти.

Пропорційність регулювання – ще один важливий аспект. Вимоги повинні бути адекватні ризикам та розміру банку. Це означає, що великі банки зі складними бізнес-моделями повинні підлягати більш жорстким правилам, ніж невеликі банки з обмеженим спектром діяльності.

Спрощення та стандартизація регулювання допомагає банкам краще розуміти вимоги та ефективніше їх виконувати. Замість створення складних і заплутаних правил, регулятори повинні прагнути до ясних і конкретних інструкцій, які можуть бути легко застосовані на практиці.

Впровадження принципів «регулювання зсередини» передбачає тісну співпрацю між регуляторами та банками. Банки заохочуються розробляти власні системи управління ризиками, адаптовані до їхньої специфіки, тоді як регулятори зосереджуються на моніторингу ефективності цих систем.

Використання сучасних технологій є провідним засобом що дійсно покращує становище всієї системи. Автоматизація рутинних завдань, збір та аналіз даних, онлайн-платформи для взаємодії між регуляторами та банками - все це дозволяє підвищити ефективність регулювання та зменшити бюрократичне навантаження.

Сучасний світ, насичений інформаційними технологіями, пропонує нові можливості для ефективнішого та прозорішого управління. Бюрократія, яка часто гальмує розвиток і породжує корупцію, знаходить собі гідного противника в інноваційних рішеннях. Одним із найперспективніших інструментів подолання бюрократії є блокчейн-технологія.

Як зазначає автор статті «Технологія Blockchain в публічному управлінні»: «Блокчейн – це технологія нового покоління, котра допоможе повернути довіру до усіх органів публічної влади, а головне забезпечить належний рівень державних послуг» [30].

Блокчейн, завдяки своїй децентралізованій природі, забезпечує прозорість і доступність інформації, що робить його ідеальним інструментом для:

- Електронного урядування: Переведення державних даних та послуг на блокчейн-платформу дозволить значно спростити доступ до інформації та адміністративних послуг, скорочуючи процедури та мінімізуючи паперові документи.
- Боротьби з корупцією: Відкритість і незмінність даних у блокчейні ускладнюють зловживання та маніпуляції, підвищуючи довіру до органів влади.
- Покращення надання послуг: Завдяки блокчейну транзакції відбуваються швидше, а ризик помилок зменшується, що призводить до більш ефективного надання послуг.

Звичайно, впровадження блокчейну має свої виклики, як-от необхідність розробки нормативно-правової бази, навчання спеціалістів та витрати на інфраструктуру. Однак, його потенціал для боротьби з бюрократією і покращення державного управління не можна не визнавати.

З огляду на те, що значна частина населення, зокрема люди літнього віку, може відчувати труднощі з використанням онлайн-банкінгу або розумінням складних фінансових продуктів, важливо розробляти спеціальні програми для забезпечення їхньої фінансової грамотності та захисту. Це може включати навчання персоналу банків, створення простих і зрозумілих інформаційних матеріалів, а також організацію спеціальних консультацій та семінарів.

Ефективні стратегії регулювання банківської сфери повинні враховувати інтереси всіх зацікавлених сторін: банків, клієнтів, регуляторів та суспільства в цілому. Гармонійне поєднання контролю та інновацій дозволить створити стабільну та ефективну банківську систему, яка сприятиме економічному розвитку країни.

3.3 Рекомендації щодо оптимізації методологічних підходів до оцінювання втрат, пов'язаних з бюрократією в банківській галузі

Для більш точного вимірювання втрат, пов'язаних з бюрократією, важливо розробити комплексну методологію, яка враховуватиме як прямі, так і непрямі витрати, а також надасть рекомендації для оптимізації процесів та зменшення негативного впливу бюрократії.

I. Розробка комплексної системи показників:

Для оцінки бюрократичного навантаження необхідно визначити чіткі показники, які відображатимуть різні аспекти бюрократії.

Одним із найважливіших показників є кількість процедур та документів. Тут слід провести аналіз існуючих процедур та документів, виявити зайві та дублюючі, оцінити їх складність та час, необхідний для їх виконання. А також проаналізувати затрати на обробку запитів, організацію комплектування та зберігання документів.

Важливим критерієм виступає час очікування та обробки. Важливо вимірювати час, який клієнти витрачають на отримання банківських послуг,

включаючи час очікування в чергах, час обробки заявок, час отримання рішень. Та з іншого варто оцінювати затрати часу співробітників банку на запит одного клієнта.

Наступним показником, який необхідно брати до уваги виступає рівень схвалення заявок. Аналіз даних про кількість та якість схвалених та відхилених заявок дозволить оцінити, наскільки бюрократичні процедури впливають на доступність фінансових послуг для клієнтів, які саме види запитів схильні до максимального впливу бюрократії.

Ще одним істотним показником є кількість скарг та звернень клієнтів. Моніторинг скарг та звернень, особливо пов'язаних з бюрократичними процедурами, допоможе виявити найбільш проблемні аспекти обслуговування.

II. Використання різноманітних методів збору даних.

Для отримання всебічної інформації про бюрократичне навантаження слід використовувати різні методи збору даних. Саме різноманітність зможе забезпечити найбільш актуальну, своєчасну та неупереджену оцінку щодо впливу бюрократії на банківську систему.

По-перше, аналіз статистичних даних, що включає в себе вивчення звітів банків у відкритих джерелах, даних регуляторів, статистичної інформації про банківський сектор за звітний період.

По-друге, опитування клієнтів та працівників банків – збір інформації про їх досвід взаємодії з банківською системою, їх задоволеність рівнем обслуговування, їх оцінку бюрократичного навантаження та побажання щодо покращення взаємодії «банк-клієнт», «клієнт-банк».

По третє, інтерв'ю з експертами та фахівцями в галузі банківської справи, тобто, збір їх думок та рекомендацій щодо оптимізації регуляторних процесів та зменшення бюрократії.

По-четверте, аналіз кращих практик у світі та вивчення міжнародного досвіду – вивчення досвіду інших країн з розвинутою банківською системою щодо застосування ефективних стратегій регулювання та мінімізації бюрократії, можливості їх застосування та адаптації до вітчизняної банківської системи.

III. Врахування специфіки різних банківських продуктів та послуг.

Оцінка бюрократичного навантаження повинна враховувати специфіку різних банківських продуктів та послуг. Наприклад, отримання кредиту або відкриття рахунку для юридичної особи зазвичай пов'язане з більш складними та тривалими процедурами, ніж отримання кредиту для фізичної особи або здійснення простих платіжних операцій.

IV. Розробка рекомендацій щодо оптимізації регуляторних процесів та зменшення бюрократії.

На основі зібраних даних та проведеного аналізу слід розробити конкретні рекомендації щодо оптимізації регуляторних процесів та зменшення бюрократії в банківській сфері.

Ці рекомендації можуть включати наступні пункти:

Спрощення та автоматизацію процедур - зменшення кількості документів, скорочення термінів розгляду заявок, впровадження онлайн-сервісів та мобільних додатків.

Підвищення прозорості та доступності інформації - створення зручних та зрозумілих інформаційних матеріалів для клієнтів, надання доступу до онлайн-ресурсів та баз даних.

Покращення комунікації між банками та клієнтами - впровадження систем електронного документообігу, створення єдиних контактних центрів, надання можливості консультацій в режимі онлайн.

Підвищення кваліфікації працівників банків - навчання працівників ефективній взаємодії з клієнтами, роботі з сучасними технологіями, застосуванню принципів клієнтоорієнтованого підходу.

Оптимізація методологічних підходів до оцінювання втрат, пов'язаних з бюрократією в банківській галузі, дозволить отримати більш точну інформацію про масштаби проблеми, її причини та наслідки, а також розробити ефективні стратегії її вирішення. Це сприятиме підвищенню ефективності та конкурентоспроможності банківської системи України, покращенню якості обслуговування клієнтів та забезпеченню сталого економічного розвитку країни.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження було проведено комплексний аналіз впливу бюрократії та бюрократичної ренти на ефективність функціонування банківської системи України. Було встановлено, що надмірна бюрократизація процесів, складність процедур, непрозорість прийняття рішень та прагнення чиновників до особистої вигоди негативно впливають на розвиток банківського сектору, створюючи додаткові витрати для банків, їх клієнтів, економіки країни в цілому, та блокуючи соціально-важливі, інноваційні проекти.

1. Проведений теоретичний аналіз бюрократії та бюрократичної ренти показав, що бюрократія є складовою частиною організаційних структур, яка може забезпечувати стабільність і порядок у діяльності банківських установ. Проте, надмірна бюрократизація призводить до появи бюрократичної ренти, яка негативно впливає на ефективність і продуктивність банківської системи.

2. Аналіз банківської сфери України показав, що основними причинами виникнення бюрократичних процесів є надмірна регуляція, складні організаційні

структури та відсутність стимулів для ефективного управління. Це призводить до збільшення витрат і уповільнення процесів прийняття рішень.

3. Розроблена методологія ідентифікації та оцінки витрат, пов'язаних з бюрократією, включає аналіз часу та ресурсів, витрачених на бюрократичні процеси, а також кількісну оцінку прямих і непрямих витрат. Ця методологія дозволяє точно визначити витрати, спричинені бюрократією, і розробити стратегії для їх зниження.

4. Оцінка стану банківської системи України показала, що, незважаючи на позитивну динаміку основних показників діяльності, банки стикаються з значними витратами, пов'язаними з бюрократичними процедурами. Це уповільнює розвиток банківської системи і знижує її конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

5. Кількісна та якісна оцінка витрат показала, що значна частка витрат банків пов'язана з виконанням бюрократичних процедур та утриманням зайвих адміністративних структур. Ці витрати впливають на ефективність банківської системи та знижують її рентабельність.

6. Аналіз світових практик показав, що існують успішні приклади зниження бюрократичних витрат за рахунок впровадження інформаційних технологій, оптимізації регулятивних процедур та децентралізації управлінських функцій. Ці підходи можуть бути адаптовані для використання в Україні.

7. Впровадження інформаційних технологій, таких як електронний документообіг та автоматизація процесів, значно знижує витрати на бюрократичні процедури і підвищує ефективність банківської діяльності. Це сприяє зниженню витрат та покращенню якості обслуговування клієнтів.

8. Розробка стратегій регулювання, спрямованих на зменшення бюрократичних обмежень, включає спрощення нормативно-правової бази, впровадження принципів прозорості та підзвітності, а також стимулювання інновацій у банківській сфері. Це дозволяє знизити витрати та підвищити ефективність управління.

9. Розроблені рекомендації включають впровадження електронного документообігу, оптимізацію організаційних структур, спрощення регулятивних

процедур та стимулювання ефективного управління. Ці заходи спрямовані на зниження витрат, пов'язаних з бюрократією, та підвищення ефективності банківської системи України.

Таким чином, дослідження підтверджує, що зниження бюрократичних витрат і оптимізація управлінських процесів є ключовими факторами для підвищення ефективності та конкурентоспроможності банківської системи України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність»: зс станом на 27.04.2024 Верховна Рада України. Офіц. вид. Офіційний Вісник України. 2001. №5-6. Ст. 30.
2. О. В. Забродіна Бюрократія чи бюрократизм? особливості національного характеру : Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара 2011р. УДК [342.5:35.08](477)
3. Max Weber's Two Conceptions of Bureaucracy (Helen Constat American Journal of Sociology, Vol. 63, No. 4 (Jan., 1958), pp. 400-409 (10 pages))
4. Теорія держави та права Навчальний посібник За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора Гусарєва С.Д., доктора юридичних наук, професора Тихомирова О.Д. Київ Освіта України 2017
5. Публічне управління та адміністрування Навчальний посібник За загальною редакцією доктора економічних наук, професора Скидана О. В. Житомир 2017
6. Pedro Monteiro, Paul Simon Adler Bureaucracy for the 21st Century: Clarifying and Expanding Our View of Bureaucratic Organization : Dec. 2021 Chronicle of the Academy of Management (80 pages)

7. Marxist Ideas in Development Economics: A Brief Evaluation Pranab Bardhan Economic and Political Weekly, Vol. 20, No. 13 (Mar. 30, 1985), pp. 550-555 (6 pages)

8. Tech Giants in Banking: The Implications of a New Market Power Nicola Bilotta, Simone Romano Jun. 13, 2019 (21 pages)

9. Mawdsley, E., Murray, W. E., Overton, J., Scheyvens, R., and Banks, G. Exporting stimulus and “shared prosperity”: Reinventing foreign aid for a retroliberal era // Development Policy Review, 36, 2018.

10. Michel Crozier The Bureaucratic Phenomenon: 1964, (340 pages)

11. James Q. Wilson Bureaucracy: What Government Agencies Do and Why They Do It : 1989 (433 pages)

12. Ключові показники діяльності банків, URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6_%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B8_01_10_2023!.pdf станом на 01.10.2024

13. Національний Банк України Наглядова статистика URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#3> станом на 04'2024

14. Дискусія членів Комітету з монетарної політики Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pidsumki-diskusiyi-chleniv-komitetu-z-monetarnoyi-politiki-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-oblikovoyi-stavki-24-kvitnya-2024-roku> від 24 квітня 2024

15. Інфляційний звіт Національного банку України URL:<https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-prognozuye-znijennya-inflyatsiyi-v-tsomu-rotsi-ta-povnotsinne-vidnovlennya-ekonomiki-z-2024-roku--inflyatsiyuiy-zvit> за січень 2023 року

16. Інформаційна сторінка «Мобільний Ощад» URL: <https://www.oschadbank.ua/mob-oschad>

17. Д. Птаховська Інтерв'ю Сергія Наумова, голова правління "Ощадбанку" від 1 грудня 2021 року

18. О. Лисенко Скільки отримують банкіри та чому їхні зарплати зростають під час війни Вид. «Мінфін» від 24 жовтня 2023 року

19. Інформаційна сторінка Національного банку України URL:
https://bank.gov.ua/ua/publications?page=1&perPage=5&search=&document=&pubCategory=all&keywords=&created_from=&created_to=
20. Федеральний орган фінансового нагляду BaFin функції та історія URL:
https://www.bafin.de/EN/DieBaFin/AufgabenGeschichte/aufgabengeschichte_node_en.html від 29.01.2020
21. U.S. Department of Commerce Germany Country Commercial Guide Germany - Banking Systems URL:
<https://www.privacyshield.gov/ps/article?id=Germany-Banking-Systems>
22. THE FINANCIAL TIMES LTD ‘Sticky’ savings banks keep big German rivals in check Apr. 23 2019
23. Банк Японії Звіт про фінансову систему від 20 жовтня 2023р.
24. Lucas Romero Banking industry in Singapore - statistics & facts: Statista Jan 10, 2024
25. Maxwell Sutton The Indian Banking System: Reserve Bank Of Australia Global Economy Dec. 9 2021
26. Тищенко О.І. Огляд сучасних тенденцій на ринку онлайн-банкінгу в Україні: ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО Випуск # 13 / 2017 1237-1244
27. Статистика similarweb URL: <https://pro.similarweb.com/>
28. Дашборд «Монобанк» URL:
<https://www.monobank.ua/dashboard?lang=uk>
29. Інформаційна сторінка «Приватбанк» URL: <https://privatbank.ua/>
30. Балан, О. С. Технологія Blockchain в публічному управлінні / О. С. Балан, Д. А. Буковський // Економ. журн. Одес. політехн. ун-ту. – 2018. – № 4 (6). – С. 5–10.
31. Albrow, M. Bureaucracy. London: Pall Mall Press. (1970)

Ім'я користувача:
Економічної теорії Журба Тетяна

ID перевірки:
1016276408

Дата перевірки:
24.05.2024 06:25:49 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
24.05.2024 12:13:36 EEST

ID користувача:
100005720

Назва документа: Барвіцький Д.О_Аналітичний інструментарій оцінювання дій бюрократії в банківській сфері
Кількість сторінок: 66 Кількість слів: 14102 Кількість символів: 112710 Розмір файлу: 384.44 KB ID файлу: 1016067748

4.91% Схожість

Найбільша схожість: 0.68% з Інтернет-джерелом (<http://buhgalter911.com/uk/news/news-1069880.html>)

3.96% Джерела з Інтернету 298 Сторінка 68

2.62% Джерела з Бібліотеки 468 Сторінка 70

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 14